

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΜΗΤΡΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Άρθρο 2- Η αξία του ανθρώπου

1. Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας.

+ 7παρα. 2 όχι βασανιστήρια + 106παρα. 2 η ιδιωτική πρωτοβουλία όχι εις βάρος της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας

Φορείς: μόνο φυσικά και όχι νομικά πρόσωπα (φυσικά χωρίς καμία διάκριση)

Αποδέκτες: κρατική εξουσία σε όλες τις εκφάνσεις της και τριτενεργεί και άμεσα

Πεδίο προστασίας:

- Η αξία του ανθρώπου
- Η σωματική και ψυχική ακεραιότητα του ανθρώπου [7παρα. 2 αναφέρονται ενδεικτικά]
 - ο Ανεπιφύλακτη διατύπωση= δεν δικαιολογείται σε καμία περίπτωση - π.χ. ανακριτικές μέθοδοι, ποινικός κολασμός, ιατρικό πείραμα - ούτε καν σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης + βιασμός
 - ο 7παρα. 2 και η πολιτική στην ν. αφρική του apartheid

Συρροή : περισσότερο προσδιορίζεται αρνητικά παρά θετικά [π.χ. 7 παρα. 2 - τι δεν πρέπει να κάνει]

Περιορισμοί: - [ούτε για 2.1 ούτε για 7.2 + δεν αναστέλλεται με 48.1 + όχι αναθεώρηση] για 7.2 η συναίνεση αίρει τον αντισυνταγματικό χαρακτήρα + εξαίρεση: όχι συναίνεση αλλά κατάσταση ανάγκης

Άρθρο 4 - αρχή της ισότητας;

1. Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου.

Φορείς: μόνο οι Έλληνες πολίτες και νομικά πρόσωπα και όχι οι αλλοδαποί [επιτρέπεται η νομοθετική πρόβλεψη διακρίσεων αν δεν συγκρούονται με απαγορεύσεις διεθνών κειμένων] + ισότητα για Ε.Ε. – 18 ΣΛΕΕ +!! Για όλους 5 παρ. 2 [προστασία ζωής τιμής ελευθερίας κτλ]

Αποδέκτες : κρατική εξουσία σε κάθε έκφασή της+ δεν τριτενεργεί [γιατί πρακτικά έτσι θα ήρε την ιδιωτική ελευθερία και την ελευθερία των συμβάσεων]

Πεδίο προστασίας: ΟΜΟΙΑ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΟΜΟΙΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΟΜΟΙΑ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΑΝΟΜΟΙΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ [= η ισότητα δεν είναι τυπική/ αριθμητική αλλά ουσιαστική → ο δικαστικός έλεγχος έγκειται όταν αυτό δεν γίνεται] + αποκλείει: χαριστικά προνόμια, το προηγούμενο – π.χ. αντίκειται στην αρχή της ισότητας: διατάξεις που νομιμοποιούν αυθαίρετα κτίσματα επειδή αυτό θέτει σε μειονεκτική θέση τους νομοταγείς πολίτες που έχουν ιδιοκτησία στην ίδια περιοχή

Περιορισμοί: εφόσον είναι: για λόγους δημοσίου συμφέροντος, πρόσφοροι για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, και τηρείται η αρχή της αναλογικότητας – π.χ. Σ21 [π.χ. για πολύτεκνους]

ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ:

2. Οι Έλληνες και οι Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις.

Ισότητα των 2 φύλων

Κυρίως για πρόσβαση σε διάφορα επαγγέλματα και εκπαίδευση

Αποκλίσεις δεκτές μόνο : ειδική διάταξη του νόμου+ δικαιολογούνται πλήρως+ απολύτως αναγκαίες και πρόσφορες για την επίτευξη επιδιωκόμενου σκοπού [π.χ. δικαιολογείται ο αποκλεισμός των γυναικών από θέσεις εργασίας στο Δημόσιο μόνο εφόσον προκύπτει ότι ο παράγοντας φύλου διαδραματίζει αποφασιστικό ρόλο στην άσκηση των καθηκόντων]

3. Έλληνες πολίτες είναι όσοι έχουν τα προσόντα που ορίζει ο νόμος. Επιτρέπεται να αφαιρεθεί η ελληνική ιθαγένεια μόνο σε περίπτωση που κάποιος απέκτησε εκούσια άλλη ιθαγένεια ή που ανέλαβε σε ξένη χώρα υπηρεσία αντίθετη προς τα εθνικά συμφέροντα, με τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία που προβλέπει ειδικότερα ο νόμος.

4. Μόνο Έλληνες πολίτες είναι δεκτοί σε όλες τις δημόσιες λειτουργίες, εκτός από τις εξαιρέσεις που εισάγονται με ειδικούς νόμους.

Αποκλειστικότητα πρόσβασης των Ελλήνων στις δημόσιες λειτουργίες αλλά και την ίση πρόσβαση αυτών

Πολιτικό δικαίωμα αφενός

Αρχή της αξιοκρατίας 5παρ.1 → επιλογή γίνεται με κριτήρια σχετικά με την προσωπική αξία και ικανότητα των ενδιαφερομένων !-η προνομιακή πρόσληψη ορισμένων κατηγοριών πολιτών // ειδική φροντίδα του κράτους που επιβάλλεται από το ίδιο το Σ

5. Οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους.

Επιτυγχάνεται μέσω της διαφορετικής μεταχείρισης των πολιτών ανάλογα με την φοροδοτική τους ικανότητα [ανάλογα με το εισόδημα] + αρχή της καθολικότητας της επιβαρύνσεως

6. Κάθε Έλληνας που μπορεί να φέρει όπλα είναι υποχρεωμένος να συντελεί στην άμυνα της Πατρίδας, σύμφωνα με τους ορισμούς των νόμων.

****Ερμηνευτική δήλωση:**

Η διάταξη της παραγράφου 6 δεν αποκλείει να προβλέπεται με νόμο η υποχρεωτική προσφορά άλλων υπηρεσιών, εντός ή εκτός των ενόπλων δυνάμεων (εναλλακτική θητεία), από όσους έχουν τεκμηριωμένη αντίρρηση συνείδησης για την εκτέλεση ένοπλης ή γενικά στρατιωτικής υπηρεσίας.

Πραγμάτωση του 25.4

Παρεκκλίσεις μόνο για λόγους δημοσίου συμφέροντος [από τον νόμο βάσει αντικειμενικών και γενικών κριτηρίων] και εφόσον δεν διαταράσσεται η εύρυθμη λειτουργία του στρατεύματος

+++!!ερμηνευτική δήλωση// 'αντίρρηση συνείδησης' → συνταγματικώς ανεκτή εφόσον τα προηγούμενα[→ άλλου είδους υποχρεώσεις π.χ. κοινωνικής υπηρεσίας λόγω θρησκευτικών ή ιδεολογικών πεποιθήσεων]

7. Τίτλοι ευγένειας ή διάκρισης ούτε απονέμονται ούτε αναγνωρίζονται σε Έλληνες πολίτες.

+ 22.1 [...] Όλοι οι εργαζόμενοι, ανεξάρτητα από φύλο ή άλλη διάκριση, έχουν δικαίωμα ίσης αμοιβής για παρεχόμενη εργασία ίσης αξίας.

Για όλους επομένως και για τους αλλοδαπούς + για όσους παρέχουν εξαρτημένη εργασία με σχέση ιδιωτικού και όχι δημοσίου δικαίου

Άρθρο 5 παρ. 1 – ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ

1. Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη.

Φορείς : ο καθένας [+ αλλοδαποί+ ανιθαγενείς → μπορούν κατά το 4.1 να θεσπιστούν εξαιρέσεις πάντα όμως με την επιφύλαξη του 5.2] + ΝΠΙΙ

Αποδέκτες: δημόσια εξουσία + τριτενεργεί ! → «εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων»

Πεδίο προστασίας: κατοχυρώνει όχι την υπόσταση[2.1] αλλά την ανάπτυξη της προσωπικότητας με την συμμετοχή του καθενός στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας – στην διάταξη αυτή ερείδονται οικονομικές πτυχές της προσωπικότητας[π.χ. ελευθερία των συμβάσεων, ελευθερία εργασίας και επιλογή επαγγέλματος] + ελευθερία επιλογής συζύγου και συνάψεως γάμου [συμμετοχή στην κοινωνική ζωή] και δικαίωμα λύσης του γάμου

Επιμέρους εκδηλώσεις: δικαίωμα στην σεξουαλική ελευθερία και στο δικαίωμα μεταβολής φύλου + δικαίωμα στο όνομα [όταν δεν εφαρμόζεται το 9 και 9Α εφαρμόζεται η γενικότερη διάταξη του 5.1 +] , εικόνα [δικαίωμα αλλαγής ονοματεπωνύμου –παρουσιάζεται στους άλλους όπως θέλει + ο διασυρμός κάποιου υπόπτου πριν να έχει προηγηθεί ποινική καταδίκη, με την τηλεοπτική μετάδοση της εικόνας του με χειροπέδες κατά την προσαγωγή του στον ανακριτή, προσβάλλει την προσωπικότητά του] και αναζήτησης της καταγωγής

Συρροή [ΜΕ ΣΧΕΣΗ ΕΙΔΙΚΟ ΠΡΟΣ ΓΕΝΙΚΟ] :

- Με δικαιώματα προσωπικής ελευθερίας [5. 2-4, 6,7,9, 19]
- Ελευθερία της γνώμης και της πνευματικής κίνησης [13, 14, 15, 16]
- Προστασία του περιβάλλοντος

Περιορισμοί: (3) από την ίδια την διάταξη→ 1. Η προσβολή των δικαιωμάτων των άλλων, 2. Παραβίαση του συντάγματος, 3. Προσβολή χρηστών ηθών

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΦΥΣΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

Άρθρο 5 παρα. 2 – ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΖΩΗ

2. Όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων. Εξαιρέσεις επιτρέπονται στις περιπτώσεις που προβλέπει το διεθνές δίκαιο.

Απαγορεύεται η έκδοση αλλοδαπού που διώκεται για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας.

Αν γίνει δεκτό πως το 5.2 προστατεύει μόνο την βιολογική ζωή, είναι απαραίτητη και η επίκληση του 2

Φορείς: ΟΛΟΙ [όχι ζώα και νομικά πρόσωπα] * έναρξη ζωής: πόνοι εξώθησης και μέρος του νεογνού στον εξωτερικό κόσμο *θάνατος= χρονικό σημείο απονέκρωσης όλων των κυττάρων του εγκεφάλου

Αποδέκτες: κράτος [οφείλει και να μην προσβάλλει την ζωή και να την προστατεύει] * αμφισβητείται το αν τριτενεργεί γιατί από το 5.2 προκύπτει η απαγόρευση προσβολής της ανθρώπινης ζωής [αποδέκτες οι ιδιώτες]

Προστατευτικό πεδίο:

- Αρνητική υποχρέωση: αμυντικό δικαίωμα- αρνητική υποχρέωση αποχής από οποιαδήποτε πράξη που θα μπορούσε να προκαλέσει τον θάνατο κάποιου [+π.χ. σελ 96]
- Θετική υποχρέωση

- ο Υιοθέτηση κατάλληλου νομικού και διοικητικού πλαισίου: ΕΔΔΑ // ύπαρξη ενός πλαισίου που ρυθμίζει πότε κρατικά όργανα χρησιμοποιούν βία και όπλα κατά των πολιτών
- ο Λήψη προληπτικών μέτρων: Osman test [σελ. 98–99]

Συρροή: 1. Ζωή ως βιολογικό και μόνο φαινόμενο // συρρέει με 2.1 + 21.3+ 5.5 ΟΜΩΣ ΑΝ 2. Ζωή ως αξία// προσφυγή σε άλλες διατάξεις είναι πλεονασματική

Περιορισμοί: ΕΣΔΑ // α. 2 παρ. 2 εδάφιο:

- α. υπεράσπιση οποιουδήποτε προσώπου από θανατηφόρα βία [// απόλυτη αναγκαιότητα και αναλογικότητα]
- β. πραγματοποίηση νόμιμης σύλληψης ή παρεμπόδιση προσώπου νομίμως κρατούμενου[που έχει διαπράξει/ ύποπτος βαρύ αδίκημα]
- γ. καταστολή ανταρσίας και στάσης

+ ΠΚ 22– άμυνα [απολύτως αναγκαία και για αγαθά όπως η ζωή, όχι όπως η περιουσία]

* Δικαίωμα στον θάνατο; → σελ. 106– 107

ΑΡΘΡΟ 5 παρ. 3 – Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΓΕΝΙΚΑ (η φυσική ή κυρίως ελευθερία του ατόμου)

3. Η προσωπική ελευθερία είναι απαραβίαστη. Κανένας δεν καταδιώκεται ούτε συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται ούτε με οποιονδήποτε άλλο τρόπο περιορίζεται, παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος.

= φυσική ελευθερία κινήσεως και κάθε δραστηριότητας που προστατεύεται τόσο θετικά όσο και αρνητικά

- Σ5 παρ. 2 → απαγόρευση δουλείας
- Σ5 παρ. 3 → γενική κατοχύρωση της προσωπικής ελευθερίας

Φορείς: ΟΛΟΙ [Έλληνες και αλλοδαποί]– όχι νομικά πρόσωπα

Αποδέκτες: κράτος και ΔΝΠ που ασκούν δηλαδή δημόσια εξουσία. Αν προσβληθεί από ιδιώτες προστατεύεται από τις κοινές διατάξεις του ΠΚ και ΑΚ.

Πεδίο προστασίας:

- Η κυρίως προσωπική ελευθερία: χρησιμοποιείται υπό την στενή έννοια του όρου// φυσική και σωματική ελευθερία- το γενικό και το στο τι έγκειται το απαράβιαστο ορίζεται στα επόμενα εδάφια
- Εξειδικεύσεις του δικαιώματος της εν γένει προσωπικής ελευθερίας- το «τρισυπόστατο»: 1. Η κατάσταση φυσικής ελευθερίας ως αντίθετο στην δουλεία [status libertatis] 2. η πραγματική απόλαυση αυτού του στάτους ως έννοια αντίθετη στην σύλληψη και κράτηση ή φυλάκιση και 3. Η ελευθερία κίνησης και εγκατάστασης
- Απαγόρευση δουλείας και ειλωτείας: ορισμός δουλείας// ΕΔΔΑ: η δουλεία συνίσταται στην άσκηση του δικαιώματος ιδιοκτησίας επί ενός ατόμου [στην ειλωτεία είναι υποχρεωμένο βάσει νόμου / εθίμου... σελ.115 ορισμός]

Συρροή: πηγάζει άμεσα από 2.1 + συνδέεται στενά με 5.1 + 6 + 5.4 + 5.5 + 7.2

Περιορισμοί: υπό την γενική επιφύλαξη του νόμου [εγγυήσεις του Σ6 ειδικά για την στέρηση της ελευθερίας του ατόμου]. ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΥ να είναι ΑΝΕΚΤΟΙ οι περιορισμοί, πρέπει:

1. Να επιβληθούν με νόμο [τυπικό ή ουσιαστικό]
2. Με βάση αντικειμενικά και γενικά κριτήρια [εάν έχουν ατομικό και όχι γενικό χαρακτήρα → επιβάλλονται σε εξαιρετικές περιπτώσεις ανάγκης, με προσωρινό + επείγοντα χαρακτήρα]
3. Να εξυπηρετούν σκοπό δημοσίου συμφέροντος
4. Με συνταγματικό έρεισμα
5. Και χωρίς να θίγεται ο πυρήνας του δικαιώματος

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΣ – ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΕΚΦΑΝΣΕΙΣ– ΑΡΘΡΟ 5

3. Η προσωπική ελευθερία είναι απαραβίαστη. Κανένας δεν καταδιώκεται ούτε συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται ούτε με οποιονδήποτε άλλο τρόπο περιορίζεται, παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος.

****4. Απαγορεύονται ατομικά διοικητικά μέτρα που περιορίζουν σε οποιονδήποτε Έλληνα την ελεύθερη κίνηση ή εγκατάσταση στη Χώρα, καθώς και την ελεύθερη έξοδο και είσοδο σ' αυτήν. Τέτοιου περιεχομένου περιοριστικά μέτρα είναι δυνατόν να επιβληθούν μόνο ως παρεπόμενη ποινή με απόφαση ποινικού δικαστηρίου, σε εξαιρετικές περιπτώσεις ανάγκης και μόνο για την πρόληψη αξιόποινων πράξεων, όπως νόμος ορίζει.**

Ερμηνευτική δήλωση:

Στην απαγόρευση της παραγράφου 4 δεν περιλαμβάνεται η απαγόρευση της εξόδου με πράξη του εισαγγελέα, εξαιτίας ποινικής δίωξης, ούτε η λήψη μέτρων που επιβάλλονται για την προστασία της δημόσιας υγείας ή της υγείας ασθενών, όπως νόμος ορίζει.

Γενική κατοχύρωση: 5.3 → η προσωπική ελευθερία είναι απαραβίαστη [+5.2]

Ειδικότερες εκφάνσεις: 5.3 εδ. β' [να μην φυλακίζεται, να μην κρατείται, να μην συλλαμβάνεται // Σ6] + Σ.5.4 [το 5.4 αναστέλλεται κατά 48.1]

Φορείς: μόνο φυσικά πρόσωπα

Αποδέκτες: κράτος – από τρίτα άτομα– διατάξεις ποινικού κώδικα για εγκλήματα κατά της ελευθερίας

Περιορισμοί: προϋποθέσεις ενός ουσιαστικού νόμου [σύμφωνο με Σ6] υπό αρχές της απαγόρευσης προσβολής του ουσιώδους περιεχομένου του δικαιώματος / αρχή της αναλογικότητας/ αρχή της ισότητας

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΣ ΕΚΦΑΝΣΕΙΣ:

- Ελευθερία κίνησης, διαμονής και εγκατάστασης - φορείς: οι Έλληνες πολίτες [5.2→ προσωπική ασφάλεια– όχι ελευθερία κινήσεως και εγκατάστασης των αλλοδαπών. Αποδέκτες: κράτος + νομοθέτης. Πεδίο προστασίας: η ελεύθερη κίνηση και εγκατάσταση Ελλήνων πολιτών και η ελευθερία μεταφοράς [όχι

για επαγγελματικούς σκοπούς→ τότε 5.1] → αντισυνταγματικά: γενικοί περιορισμοί στο εσωτερικό της χώρας κατά την μέρα ή την νύχτα + αναγγελία και γνωστοποίηση κάθε διαμονής. Περιορισμοί: 5.3. β [γενικές και αντικειμενικές διατάξεις + σελ. 134- περίπτωση συγκρούσεως δικαιωμάτων π.χ. με δικαίωμα συνάθροισης- συλλαλητήριο- διασφάλιση ταυτόχρονης άσκησης- π.χ. λωρίδα κυκλοφορίας. Ο νομοθέτης μπορεί να προβλέπει την λήψη ατομικών διοικητικών μέτρων υπό ομαλές συνθήκες- ερμηνευτική δήλωση πάντα υπό την αρχή της αναλογικότητας

- Ελευθερία εισόδου και εξόδου από την χώρα : ελευθερία εισόδου// απόλυτα συνυφασμένο δικαίωμα με την ελληνική ιθαγένεια- φορείς: για αυτό Έλληνες πολίτες. Αποδέκτες: κράτος+ ΔΝΠ. Περιορισμοί: δεν επιδέχεται περιορισμών γιατί αυτό θα ισοδυναμούσε με αφαίρεση της ελληνικής ιθαγένειας. Ελευθερία εξόδου//εγκατάλειψη προσωρινή ή οριστική. -5.3+ 5.4. Φορείς: όλοι οι Έλληνες πολίτες- αντίθετα με την είσοδο αποτελεί και δικαίωμα του αλλοδαπού. Πεδίο προστασίας: δεν είναι συνταγματικά ανεκτό να εξαρτάται η έξοδος από προηγούμενη διοικητική άδεια. Το διαβατήριο εφόσον δεν εναπόκειται στην διακριτική ευχέρεια της διοίκησης να το δώσει και διαπιστώνεται αν συντρέχουν νόμιμα κωλύματα αποδημίας δεν είναι αντισυνταγματική. Περιορισμοί: σε αντίθεση με την ελευθερία εισόδου [απορρέει από ιθαγένεια - όχι εξαιρέσεις]- //5.3 όπου και όπως ο νόμος ορίζει// 5.4.β +ερμην. δήλωση

Άρθρο 6- Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

1. Κανένας δεν συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται χωρίς αιτιολογημένο δικαστικό ένταλμα, που πρέπει να επιδοθεί τη στιγμή που γίνεται η σύλληψη ή η προφυλάκιση. Εξαιρούνται τα αυτόφωρα εγκλήματα.

Φορείς: κάθε νομικό πρόσωπο «κανένας...»

Αποδέκτες: κρατική εξουσία

Πεδίο προστασίας: ένταλμα σύλληψης και προσωρινής κράτησης- ! προηγούμενη έκδοση αιτιολογημένου δικαστικού εντάλματος. Ο κανόνας κάμπτεται [ο ορισμός του επαφίεται στον κοινό νομοθέτη - 242 παρ. 1 ΚΠΔ]- ένταλμα αιτιολογημένο + προσαπαιτείται η

επίδοσή του + από επιτομή διαβάζω αυτό το άρθρο + διαδικασία υπόλοιπων παραγράφων

Συρροή: 2.1 + 8.1+ 7.2+ 20.1

Περιορισμοί: η ελευθερία από καταδίωξη, σύλληψη, φυλάκιση ή άλλο περιορισμό υπάγεται σε επιφύλαξη του νόμου [5.3 β]– τυπικού και κατ' εξουσιοδότηση– ο νομοθέτης περιορίζεται από το ίδιο το Σ και διαδικασία και χρονικά όρια που αυτό προβλέπει

Άρθρο 7– ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΙΝΩΝ

1. Έγκλημα δεν υπάρχει ούτε ποινή επιβάλλεται χωρίς νόμο που να ισχύει πριν από την τέλεση της πράξης και να ορίζει τα στοιχεία της. Ποτέ δεν επιβάλλεται ποινή βαρύτερη από εκείνη που προβλεπόταν κατά την τέλεση της πράξης.

Φορείς: κάθε άνθρωπος

Αποδέκτες: κρατική εξουσία και τα όργανά της

Πεδίο προστασίας:

1. ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ για τον ποινικό κολασμό:

- a. Ένταξη εγκλήματος: τυποποίηση εγκλήματος+ ποινής, τι δεν πρέπει να αποτελέσει έγκλημα, θέλω συμπεριφορά άδικο και καταλογιστή στον δράστη, όχι φρονηματικό άδικο [όχι φρονηματικό έγκλημα], απορρέουν: όχι νομολογία ως άμεση πηγή ΠΔ, όχι έθιμο για επαύξηση ή θεμελίωση αξιοποίνου, όχι αναλογική ερμηνεία
- b. Ένταξη νόμου: άρα όχι έθιμο [όχι ωστόσο για in bonam partem] – ουσιαστικός νόμος και νομοθετική εξουσιοδότηση; Πρέπει να είναι ειδική, περιορισμένη κατά την ύλη + αντικείμενο της ρύθμισης + ρητή. Πράξη νομοθετικού περιεχομένου; Νόμος πλαίσιο; Σελ. 173
- c. Νόμος που να ισχύει πριν από την τέλεση της πράξης: όχι αναδρομικότητα του νόμου όταν αυτός αυξάνει ή θεμελιώνει το αξιοποino – όταν όμως είναι ευμενέστερος: νομοθετική διάταξη και ΠΚ 2→ οκ. Λευκοί ποινικοί νόμοι: όχι στους γνήσιους [περιέχουν μόνο ποινική διάταξη και παραπέμπουν αόριστα σε διατάξεις που εκδόθηκαν ή θα εκδοθούν χωρίς να προκύπτει συγκεκριμένοι πράξη] να

στους μη γνήσιους. Διαστολή και συστολή στην ερμηνεία μόνο προς όφελος του κατηγορουμένου.

- d. Πρόβλεψη στον νόμο της αξιόποινης πράξης και ορισμός των στοιχείων της: αρχή του ακριβούς προσδιορισμού του εγκλήματος- απαγόρευση της αοριστίας - αόριστος και αντισυνταγματικός ο νόμος που είτε δεν περιγράφει την πράξη που τυποποιεί σε έγκλημα είτε δεν προσδιορίζει την προστατευόμενη αξία

2. Η ποινή:

- a. Έννοια: κύριες και παρεπόμενες ποινές - αυστηρά προσδιορισμένη/ τυποποιημένη κατάσταση + κατ' είδος και διάρκεια.
- b. Διοικητικές ποινές; Κατά μία άποψη εφαρμοστέο είναι το 7.1 σε περιπτώσεις που ο νόμος μιλά για διοικητικές ποινές (πρόστιμα) επιβάλλει όμως κυρώσεις που στην πραγματικότητα δεν υπολείπονται σε βαρύτητα των ποινών του ΠΔ - ΣΤΕ νομολογία: 7.1 δεν έχει εφαρμογή γενικά επί διοικητικών κυρώσεων

Συρροή: με όλα για την ελευθερία + 2.1 [7.2 σε συνδυασμό με 2.1] + 5.2 με απαγόρευση της θανατικής ποινής + 17 με απαγόρευση της γενικής δήμευσης

Περιορισμοί: αυστηρές συνταγματικές προϋποθέσεις εξειδικεύονται μέσω του νόμου - γενικοί περιορισμοί των περιορισμών // αρχή της αναλογικότητας [σκοπός γενική και ειδική πρόβλεψη + όχι ποινή δυσανάλογη]

Συνταγματική οριοθέτηση μεθόδων κρατικής καταστολής και απαγορευμένες ποινές

2. Τα βασανιστήρια, οποιαδήποτε σωματική κάκωση, βλάβη υγείας, ή άσκηση ψυχολογικής βίας, καθώς και κάθε άλλη προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας απαγορεύονται και τιμωρούνται, όπως νόμος ορίζει.

Το 7. 2 αφορά όχι μόνο τον νομοθέτη αλλά και τα εκτελεστικά όργανα που υλοποιούν μια καταδικαστική απόφαση - έννοια των βασανιστηρίων // 137Α ΠΚ → η μεθοδευμένη πρόκληση έντονου σωματικού πόνου ή σωματικής εξάντλησης επικίνδυνης για την υγεία ή ψυχικού πόνου ικανού να επιφέρει ψυχική βλάβη + παράνομη χρήση

χημικών , ναρκωτικών [...] με σκοπό να κάμψουν την βούληση του ατόμου. Στηρίζεται σε υποταγή της βούλησης των ατόμων και προσβολή της ελευθερίας τους που γίνεται στα πλαίσια μιας σχέσης εξουσίας [+ βασανιστήρια με σκοπό απόσπαση ομολογίας] - ορισμός σωματικής κάκωσης, ψυχολογικής βίας - σελ. 189

Κάθε άλλη προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας απαγορεύεται τόσο ως μέθοδος για την πραγμάτωση της ποινικής καταστολής και ως περιεχόμενο ποινής

****3. Η γενική δήμευση απαγορεύεται. Θανατική ποινή δεν επιβάλλεται, εκτός από τις περιπτώσεις που προβλέπονται στο νόμο για κακουρήματα τα οποία τελούνται σε καιρό πολέμου και σχετίζονται με αυτόν.**

- Απαγόρευση γενικής δήμευσης και θανατικής ποινής

Γενική δήμευση= δεν επιτρέπεται εκ μέρους των οργάνων της κρατικής εξουσίας // σύνολο των περιουσιακών στοιχείων. Όχι όμως και η ειδική δήμευση των εργαλείων και προϊόντων του εγκλήματος [//ΠΚ] από αυτουργό ή συμμετοχο που καταδικάστηκε [παρεπόμενη ποινή] - κατά μείζονα λόγο όχι δήμευση περιουσιών ως διοικητικό μέτρο

Θανατική ποινή= μετά την αναθεώρηση του 2001

4. Νόμος ορίζει με ποιους όρους το Κράτος παρέχει, ύστερα από δικαστική απόφαση, αποζημίωση σε όσους καταδικάστηκαν, προφυλακίστηκαν ή με άλλο τρόπο στερήθηκαν άδικα ή παράνομα την προσωπική τους ελευθερία.

Αποζημίωση αδικώς ή παρانونώς καταδικασθέντων

ΚΠΔ 533- 545 - Ειδικό νομοθετικό πλαίσιο ευθύνης του Δημοσίου

Υπέρ όλων των ανθρώπων που κατά το 5.3 και 6 είναι φορείς του ατομικού δικαιώματος της ελευθερίας - ως αθωωθέντες [κατά 533 ΚΠΔ] νοούνται όλοι εκείνοι οι κατηγορούμενοι που πέτυχαν την απαλλαγή τους με δικαστικές αποφάσεις - η αποζημίωση καλύπτει τόσο το θετική όσο και αποθετική ζημία [διαφυγόν κέρδος]

Άρθρο 9 - ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΑΣΥΛΟ ΤΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

1. Η κατοικία του καθενός είναι άσυλο. Η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη. Καμία έρευνα δεν γίνεται σε κατοικία, παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος και πάντοτε με την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας.

2. Οι παραβάτες της προηγούμενης διάταξης τιμωρούνται για παραβίαση του οικιακού ασύλου και για κατάχρηση εξουσίας και υποχρεούνται σε πλήρη αποζημίωση του παθόντος, όπως νόμος ορίζει.

Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή :9.1.β

Φορείς: ιδιωτική ζωή [μόνο τα φυσικά πρόσωπα] – άσυλο κατοικίας [ο εκάστοτε ένοικος– νομικό και φυσικό πρόσωπο]

Αποδέκτες: φορείς της κρατικής εξουσίας [αρνητική και θετική υποχρέωση – αποχή από επέμβαση, μέτρα προστασίας] – τριτενέργεια όχι [ΠΚ + ΑΚ] μόνο έμμεση

Πεδίο προστασίας:

- κατοικία = // υπό συνταγματική έννοια= κριτήριο είναι αν ο χώρος είναι περιφραγμένος ή η είσοδος στον χώρο είναι ελεύθερη *«κάθε κατάλυμα που χρησιμοποιείται για διαβίωση προσωρινή ή μόνιμη ή για εργασία + που δεν είναι προσιτό σε όλους»* [οικεία, διαμέρισμα, σκηνή τροχόσπιτο, γραφείο εργασίας ...] ➔ το άσυλο κατοικίας απαγορεύει την είσοδο και παραμονή οποιουδήποτε κρατικού οργάνου στην κατοικία ενός προσώπου χωρίς την ελεύθερη και ρητή συγκατάθεσή του + το δκμ ελεύθερης εισόδου και παραμονής σε αυτό.
- Το δκμ της ιδιωτικής ζωής *απαγορεύει γενικότερα την παρακολούθηση, κατασκόπευση και τον έλεγχο της ιδιωτικής ή οικογενειακής συμπεριφοράς με οποιοδήποτε άλλο τρόπο, φανερό ή κρυφό».*
- Η συγκατοίκηση των δύο δικαιωμάτων : η προστασία της ιδιωτικής ζωής έχει ευρύτερη κανονιστική εμβέλεια από άσυλο

κατοικίας [η παραβίαση ασύλου → και παραβίαση της ιδιωτικής ζωής, όχι απαραίτητα και το αντίστροφο]

- Αυτόβουλη έκθεση και δημόσια ζωή - αντιδιαστολή με την ιδιωτική ζωή // έκθεση στο δημόσιο βλέμμα // υπάρχουν βέβαια και στιγμές ιδιωτικότητας
- Παραβάσεις: π.χ. παραβίαση της σωματικής ή ψυχολογικής ζωής του ατόμου, η παραβίαση της προσωπικής του αυτονομίας

Περιορισμοί:

- Για ιδιωτική και οικογενειακή ζωή: πρώτον όταν οι περιορισμοί αυτοί εξυπηρετούν συνταγματικά προβλεπόμενους ή συνταγματικά θεμιτούς σκοπούς, δεύτερον ~ αρχή της αναλογικότητας, τρίτον να μην θίγεται ο πυρήνας του δικαιώματος
- Για άσυλο κατοικίας: δυνατότητα κατ' οίκον έρευνας // εκεί που ορίζει ο νόμος + με την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας [ΚΠΔ 253- 256]

****Άρθρο 9Α - ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΘΕΜΙΤΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ**

Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί, όπως νόμος ορίζει.

Φορείς: όλα τα φυσικά πρόσωπα

Αποδέκτες: τόσο η κρατική εξουσία σε κάθε έκφασή της όσο και οι ιδιώτες // 25.1.γ // εδώ προσιδιάζει

Πεδίο προστασίας: περιλαμβάνει όχι μόνο την διεξαγόμενη με ηλεκτρονικές μεθόδους αλλά και την χειρόγραφη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία - κίνδυνοι ελλοχεύουν από νέες τεχνολογίες όπως το σήμα GPS μιας συσκευής . Ομοσπονδιακό Δικαστήριο Γερμανίας // το άτομο οφείλει να κοινοποιεί πληροφορίες ιδίως όταν πρόκειται για την προστασία των υπέρτερων γενικών συμφερόντων + η κοινοποίηση

προβλέπεται ρητά σε ρύθμιση που ορίζει και τον σκοπό της επεξεργασίας. Οδηγία 95/46/EK // κάθε συλλογή και επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων είναι κατ' αρχήν παράνομη και καθίσταται νόμιμη μόνο εφόσον τηρούνται οι προϋποθέσεις του νόμου. → βασική: η συγκατάθεση του υποκειμένου+ στον πυρήνα του δικαιώματος ανήκουν οι αρχές του σκοπού και της επεξεργασίας [σελ. 247]. Στον πυρήνα εντάσσεται και η δημιουργία μιας ανεξάρτητης αρχής με σκοπό την εφαρμογή των αρχών επεξεργασίας

Περιορισμοί: νόμος + αναλογικότητα // σελ. 252– 253

Άρθρο 19 – ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

1. Το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο είναι απόλυτα απαραβίαστο. Νόμος ορίζει τις εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από το απόρρητο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων.

Φορείς: όλοι όσοι μπορούν να προβούν σε επικοινωνία [φυσικά πρόσωπα, πολιτικά κόμματα, ΝΠΙΔ– ΝΠΔΔ// αμφισβητείται]

Αποδέκτες: κρατική εξουσία και ιδιώτες

Πεδίο προστασίας: το απόρρητο των επιστολών, ανταπόκρισης και επικοινωνίας κάθε είδους, εφόσον τα μέρη το επιθυμούν + εκτείνεται και σε κάθε μορφή επικοινωνίας [κινητό , σταθερό, φάξ ...]

Περιορισμοί: β εδάφιο [εθνική ασφάλεια// προστασία της χώρας έναντι εξωτερικών κινδύνων + για διακρίβωση συγκεκριμένων και μόνο κακουργημάτων // ΠΚ 134 / χωρίς να θίγεται η ιδιωτική ζωή και προσωπικότητα του ατόμου

ΑΡΘΡΟ 19 – Η ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΧΡΗΣΗΣ ΠΑΡΑΝΟΜΩΣ ΚΤΗΘΕΝΤΩΝ ΜΕΣΩΝ
****3. Απαγορεύεται η χρήση αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση του άρθρου αυτού και των άρθρων 9 και 9Α.**

Ανεπιφύλακτη απαγόρευση χρήσης αποδ. μέσων που αποκτήθηκαν κατά παράβαση του απορρήτου των επιστολών, της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας [19.1], του ασύλου της κατοικίας, του απαραβιάστου της ιδιωτικής ή οικογενειακής ζωής [9.1] και των προσωπικών δεδομένων [9Α]

ΑΠ// υπέρ της δυνατότητας κάμψης σε εξαιρετικές και σαφώς καθορισμένες περιπτώσεις της απόλυτης απαγόρευσης του άρθρου 19.3 του Συντάγματος → προβληματική λοιπόν η ανεπιφύλακτη διάταξη του 19.3 ενόψει 2.1 + 5.2 [ζωής, τιμής, ελευθερίας] σε περίπτωση που αποτελούν το μόνο μέσο για την απόδειξη αθωότητας του κατηγορουμένου. ΠΑΝΤΟΤΕ όμως η κάμψη // μαζί με αρχή αναλογικότητας [25.1] σταθμίζοντας βαρύτητα του εγκλήματος και το κατά πόσο το εν λόγω αποδεικτικό μέσο είναι το μόνο αναγκαίο και πρόσφορο

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ

Άρθρο 13 – Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

1. Η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης είναι απαραβίαστη. Η απόλαυση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων δεν εξαρτάται από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις καθενός.

2. Κάθε γνωστή θρησκεία είναι ελεύθερη και τα σχετικά με τη λατρεία της τελούνται ανεμπόδιστα υπό την προστασία των νόμων. Η άσκηση της λατρείας δεν επιτρέπεται να προσβάλλει τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη. Ο προσηλυτισμός απαγορεύεται.

3. Οι λειτουργοί όλων των γνωστών θρησκειών υπόκεινται στην ίδια εποπτεία της Πολιτείας και στις ίδιες υποχρεώσεις απέναντί της, όπως και οι λειτουργοί της επικρατούσας θρησκείας.

4. Κανένας δεν μπορεί, εξαιτίας των θρησκευτικών του πεποιθήσεων, να απαλλαγεί από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων προς το Κράτος ή να αρνηθεί να συμμορφωθεί προς τους νόμους.

5. Κανένας όρκος δεν επιβάλλεται χωρίς νόμο, που ορίζει και τον τύπο του.

Φορείς: κατά κύριο λόγο φυσικά πρόσωπα [για τους ανήλικους οι γονείς όταν όχι ακόμα η κατάλληλη ωριμότητα] + εκδήλωση θρησκευτικών πεποιθήσεων // και νομικά πρόσωπα

Αποδέκτες: η κρατική εξουσία αλλά και οι ιδιώτες – οι θρησκευτικοί οργανισμοί μπορούν να επεμβαίνουν στην άσκηση θρησκευτικής

ελευθερίας και να επιβάλλουν κυρώσεις [πνευματικής φύσης] στους εργαζομένους τους // εκκλησιαστικά δικαστήρια

Πεδίο προστασίας:

- Α. Θρησκευτική συνείδηση και εκδήλωσή της. Απορρέει:
 - ο Να πρεσβεύει οποιαδήποτε αντίληψη για το θείο
 - ο Να μην πρεσβεύει καμία αντίληψη για θείο
 - ο Να τις μεταβάλλει
 - ο Να τις διακηρύσσει ή να τις διαδίδει
 - ο Να τις αποκρύπτει [αρνητική θρησκευτική ελευθερία] [//αστυνομικές ταυτότητες // προαιρετικό // στιγματισμός σε όσους δεν] [ΣΤΕ]
- Β. Θρησκευτική λατρεία. Η άσκηση θρησκευτικών καθηκόντων με τελετουργική μορφή και όχι μόνο η εκδήλωσή της. Γνωστή θρησκεία είναι όποια έχει δοξασίες φανερές. Για να είναι γνωστή πρέπει να είναι προσιτή στον καθένα και να μην προϋποθέτει μύηση. Η άσκηση της λατρείας πρέπει να μην προσβάλλει τα χρηστά ήθη. 13.2 // ελευθερία ανέγερσης ναών και λειτουργίας τους // η απαίτηση από τον νόμο προηγούμενης άδειας της διοίκησης δεν είναι αντισυνταγματική όσο χορηγείται πάντα και χωρίς διακριτική ευχέρεια και αν έχει απλώς διαπιστωτικό χαρακτήρα

Συρροή: 2.1, 14.1, 16, ελευθερία λόγου, συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι

Περιορισμοί: 13.1 κανέναν// εσωτερικός κόσμος του ανθρώπου. 13.2// εξωτερική δράση του ατόμου → περιορισμοί: τα χρηστά ήθη, ο προσηλυτισμός + 13.4 όχι απαλλαγή υποχρεώσεων προς το κράτος εξαιτίας θρησκευτικών πεποιθήσεων [φορολογικές - στρατιωτικές {}]

Ειδικά θέματα:

- το 13.1.β θεσπίζει ισότητα θρησκευτική // ίση πρόσβαση και στις δημόσιες θέσεις [εξαιρέση: αν απαιτείται κάποιο θρήσκευμα για μια θέση - ιδιόμορφη περίπτωση δασκάλου παραπομπή 33, σελ.276]

- Προσηλυτισμός; = η εξωτερίκευση θρησκευτικών πεποιθήσεων κάποιου με σκοπό να διεισδύσει στην θρησκευτική συνείδηση κάποιου άλλου προσώπου με αθέμιτα μέσα - λόγος: προκειμένου να διαφυλάξει το απαραβίαστο της θρησκευτικής συνείδησης του άλλου
- Θρησκευτικά σύμβολα: σημαντική διάσταση της θρησκευτικής ελευθερίας // η επιβολή ποινής για ιδιαίτερη ενδυμασία σε δημόσιο χώρο που είναι προσιτός σε όλους από μιας θρησκευτικής ομάδας → περιορίζει υπέρμετρα το δικαίωμα και είναι αντίθετο με α. 9 ΕΣΔΑ. Αντίθετα, χώρος κτιρίων που παρέχεται η τριτοβάθμια εκπαίδευση // το δκμ εκδήλωσης θρησκευτικών πεποιθήσεων μπορεί να υπαναχωρήσει έναντι της θρησκευτικής ουδετερότητας

Άρθρο 14 - Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ - ΤΥΠΟΣ - ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

1. Καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του τηρώντας τους νόμους του Κράτους.

3. Η κατάσχεση εφημερίδων και άλλων εντύπων, είτε πριν από την κυκλοφορία είτε ύστερα από αυτή, απαγορεύεται.

Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η κατάσχεση, με παραγγελία του εισαγγελέα, μετά την κυκλοφορία:

- α) για προσβολή της χριστιανικής και κάθε άλλης γνωστής θρησκείας,**
- β) για προσβολή του προσώπου του Προέδρου της Δημοκρατίας,**
- γ) για δημοσίευμα που αποκαλύπτει πληροφορίες για τη σύνθεση, τον εξοπλισμό και τη διάταξη των ενόπλων δυνάμεων ή την οχύρωση της Χώρας ή που έχει σκοπό τη βίαιη ανατροπή του πολιτεύματος ή στρέφεται κατά της εδαφικής ακεραιότητας του Κράτους,**
- δ) για άσεμνα δημοσιεύματα που προσβάλλουν ολοφάνερα τη δημόσια αιδώς, στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος.**

Φορείς: όλοι της έκφρασης και της ελευθερίας τύπου όσοι εκδίδουν απόψεις [εκδότες // άρα και νομικά πρόσωπα]

Αποδέκτες: δημόσια εξουσία + τριτενεργεί

Πεδίο προστασίας: 1^η παράγραφος: η ελευθερία κάθε ανθρώπου να εκφράζει τις ιδέες του - οριοθέτησή της μέσω των νόμων του κράτους

2^η παράγραφος: ελευθερία του τύπου και απαγόρευση κάθε μέσου ελέγχου και ιδίως της λογοκρισίας [περιλαμβάνονται και οι ηλεκτρονικές εκδόσεις]

3^η παράγραφος: οριοθέτηση του πότε ή όχι είναι ανεκτή η κατάσχεση

Υπόλοιπες παράγραφοι: διαδικαστικά θέματα

Γενικά: όλες οι μορφές της γνώμης προστατεύονται όπως και το δικαίωμα κάποιου να αλλάξει γνώμη. Στην έννοια του τύπου υπάγονται όλες οι μορφές αποτύπωσης της τυπογραφίας (π.χ. μπλουζάκια κ.α.) + προστατεύεται η ηχητική αποτύπωση φωνής εκτός αν είναι μουσική [Σ15] - Για τους λόγους αυτούς δεν επιτρέπεται η απαίτηση διοικητικού ελέγχου για αδειοδότηση εντύπων ή η επιβολή περιορισμών

Συρροή: 11 , 13

Περιορισμοί: ! άσκηση κριτικής σε κάποιον → για να είναι ok πρέπει να πληρούνται 4 κριτήρια: + υπό 281 ΑΚ

1. Η άποψη να περιέχει δημόσιο ενδιαφέρον [// ελληνική νομολογία// αναγκαιότητα ύπαρξης δημόσιου ενδιαφέροντος για προστασία δημοσίευσης απόψεων]
2. Το θέμα να αφορά δημόσιο πρόσωπο [πχ κάποιος που ασκεί δημόσιο λειτουργήμα- ελληνική νομολογία // προστατεύει την κριτική στα πρόσωπα που έχουν επιλέξει να εμπλακούν με την δημόσια σφαίρα και συνεπώς έχουν δεχτεί ότι θα είναι αντικείμενο σχολιασμού και κριτικής]
3. Να υπάρχει καλή πίστη ως προς το περιεχόμενο που εκφράζεται [ότι στηρίζεται σε αληθή γεγονότα] + αξιολογική κρίση
4. Ο σκοπός του σχολίου να είναι η κριτική και όχι η εξύβριση
!+ με βάση την αρχή της αναλογικότητας

Σύγκρουση με 9^Α και 19// ιδιωτικότητα → στάθμιση αν ο τυχόν περιορισμός της έκφρασης δικαιολογείται [σύμφωνα πάντα και με αρχή αναλογικότητας]

Ειδικά θέματα: τύπος θεωρείται και το διαδίκτυο και οι ηλεκτρονικές μορφές έκφρασης - ως προς τα blogs προκύπτει θέμα ευθυνών σε περίπτωση εξύβρισης - δες σελ. 298 - 300

Ελευθερία τύπου και ιδιωτικότητα: η ελευθερία της έκφρασης και τύπου περιορίζονται θεμιτά από το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα και στην προστασία των προσωπικών δεδομένων [+σελ. 302]

Ραδιοτηλεόραση και ΕΣΡ- σελ. 305

Άρθρο 16

1. Η τέχνη και η επιστήμη, η έρευνα και η διδασκαλία είναι ελεύθερες · η ανάπτυξη και η προαγωγή τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους. Η ακαδημαϊκή ελευθερία και η ελευθερία της διδασκαλίας δεν απαλλάσσουν από το καθήκον της υπακοής στο Σύνταγμα.

! παρουσιάζονται σαν ανεπιφύλακτα δικαιώματα

Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Φορείς: ΟΛΟΙ [ημεδαποί και αλλοδαποί] + νομικά πρόσωπα [ιδιωτικού και δημοσίου δικαίου] [πιο συγκεκριμένα φορείς είναι οι καλλιτέχνες - αναγνωρισμένοι και μη-, οι θεσμοί έκθεσης, τα μέλη του κοινού της τέχνης]

Αποδέκτες: κρατική εξουσία + ΑΜΕΣΗ τριτενέργεια προς κάθε τρίτο που θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την άσκηση του δικαιώματος αυτού

Πεδίο προστασίας: ελευθερία παραγωγής έργων τέχνης, κυκλοφορίας αυτών αλλά και πρόσβασης του κοινού σε έργα τέχνης. Είναι επιβεβλημένος ο ευρύτερος ορισμός της τέχνης // Δαγτόγλου «τέχνη είναι κάθε δημιουργική έκφραση της ανθρώπινης φαντασίας». Στο Σ16 κατοχυρώνεται τόσο η αμυντική διάσταση [προστασία της ελευθερίας του καλλιτέχνη] + η θετική υποχρέωση του κράτους να προωθεί την δραστηριότητα αυτή [π.χ. επιχορηγώντας την δημιουργία καλλιτεχνικών έργων]

Συρροή: η σχέση του 16 με τα 14 και 15 είναι σχέση ειδικού προς γενικό

Περιορισμοί: κατοχυρώνεται ανεπιφύλακτα. Αυτό για τους άμεσους περιορισμούς. Όχι όμως και για τους έμμεσους ή συμπτωτικούς [πχ. δεν μπορεί κάποιος για να είναι αληθοφανές το έργο του να σκοτώσει κάποιον επί σκηνής → προστασία ζωής συμπτωτικά περιορίζει και την τέχνη. ΑΝΤΙΘΕΤΑ άμεσοι περιορισμοί είναι αυτοί που περιορίζουν τον λόγο όπως πχ της τιμής. + η προσβολή των συνταγματικών δικαιωμάτων άλλων μπορεί να δικαιολογήσει περιορισμούς στην τέχνη [πχ με έκθεση έργων ερωτικού περιεχομένου σε παιδικές χαρές – αποφυγή βλάβης σε ανηλίκους – αντίθετα με μουσεία πχ που εκεί έχεις επιλέξει να πας] + ! η απόλυτη προστασία της τέχνης μπορεί να πληγώσει ή να προσβάλει κάποιους – αυτό ΔΕΝ είναι νόμιμος λόγος περιορισμού! [! Η τέχνη δεν απευθύνεται σε κάποιον συγκεκριμένα]

Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Άρθρο 16

1. Η τέχνη και η επιστήμη, η έρευνα και η διδασκαλία είναι ελεύθερες · η ανάπτυξη και η προαγωγή τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους. Η ακαδημαϊκή ελευθερία και η ελευθερία της διδασκαλίας δεν απαλλάσσουν από το καθήκον της υπακοής στο Σύνταγμα.
2. Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες.
3. Τα έτη υποχρεωτικής φοίτησης δεν μπορεί να είναι λιγότερα από εννέα.
4. Όλοι οι Έλληνες έχουν δικαίωμα δωρεάν παιδείας, σε όλες τις βαθμίδες της, στα κρατικά εκπαιδευτήρια. Το Κράτος ενισχύει τους σπουδαστές που διακρίνονται, καθώς και αυτούς που έχουν ανάγκη από βοήθεια ή ειδική προστασία, ανάλογα με τις ικανότητές τους.
5. Η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση. Τα ιδρύματα αυτά τελούν υπό την εποπτεία του Κράτους, έχουν δικαίωμα να ενισχύονται οικονομικά από αυτό και λειτουργούν

σύμφωνα με τους νόμους που αφορούν τους οργανισμούς τους. Συγχώνευση ή κατάτμηση ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων μπορεί να γίνει και κατά παρέκκλιση από κάθε αντίθετη διάταξη, όπως νόμος ορίζει.

[+ παρα. 7 το δκμ στην επαγγελματική και ειδική εκπαίδευση + παρα. 9 για αθλητικές δραστηριότητες // ενίσχυση αυτών]

Φορείς: 16. 1 ,9 ,3 // ΟΛΟΙ- 16. 4 κατά το γράμμα μόνο οι Έλληνες. Ωστόσο κατά διεθνή σύμφωνα προσιτή για όλους η δωρεάν εκπαίδευση. Για ακαδημαϊκή ελευθερία // οι φοιτητές και οι διδάσκοντες. 16.8 [ιδιωτικά εκπαιδευτήρια] φυσικά [ημεδαποί - αλλοδαποί] και νομικά πρόσωπα

Αποδέκτες: κρατική εξουσία + τριτενεργεί άμεσα έναντι κάθε τρίτου που θα μπορούσε να απειλήσει την άσκηση του δικαιώματος αυτού

Πεδίο προστασίας: το 16 κατοχυρώνει όχι μόνο την αμυντική διάσταση του δικαιώματος [πχ προστασία ελευθερίας ερευνητή] + θετική υποχρέωση του κράτους να προωθεί τέτοιες δραστηριότητες. Για την ακαδημαϊκή ελευθερία // ειδικότερη έκφραση ελευθερίας έρευνας και διδασκαλίας όταν ασκείται στον πανεπιστημιακό χώρο . ελευθερία παιδείας// 16.2 κατευθυντήρια γραμμή - κοινός νομοθέτης // αντικείμενο διδασκαλίας, τρόπο εξέτασης και αξιολόγησης. Θρησκευτικά; Επικρατούσα θρησκεία συμβατή με το Σ εφόσον είναι δυνατή η απαλλαγή. Δεν ισχύει όμως αυτό σε μαθήματα πχ σεξουαλ. Διαπαιδαγωγ. // επιστημονικός και ουδέτερος τρόπος. 16.3 για ΟΛΟΥΣ ημεδαπούς αλλοδαπούς.

Συρροή: με 5.1 [γενικό ειδικό το 16 και ορθό μόνο αυτό] [+σελ. 328]

Περιορισμοί: μόνο στην παρα. 1 // υπακοή στο σύνταγμα + η παρα. 16 υπερσχύει άλλων διατάξεων του συντάγματος που προβλέπουν ειδικούς περιορισμούς στον λόγο γενικά [// Σ14]

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Άρθρο 5 - Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

1. Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και

πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη.

→ελλείπει κάποιας ειδικότερης διάταξης που να κατοχυρώνει την οικονομική ελευθερία → 5.1

Φορείς:

- Α. Τα φυσικά πρόσωπα. Ειδικά ζητήματα με ανηλίκους [οι οποίοι είναι απλά με τους περιορισμούς του ΑΚ για δικαιοπρακτική και έτσι συναλλακτική ικανότητα] και μη ημεδαπούς [να μπορούν - εξαιρέσεις τηρουμένου του 5.2] - Ε.Ε. πολίτες προφανώς ναι 18 ΣΛΕΕ
- Β. Τα νομικά πρόσωπα [σελ. 356 -359]

Αποδέκτες: κράτος [τόσο αμυντικό δικαίωμα όσο και καθήκον προστασίας αυτών των δικαιωμάτων με θετική ενέργεια] - τριτενεργεί; Κατά το 25.1.γ ανήκει στις σχέσεις που προσιδιάζουν αλλά μάλλον κυρίως μέσω της έμμεσης τριτενέργειας

[Αντικειμενικό] πεδίο προστασίας: παραδείγματα: ελευθερία διαφήμισης, επιχείρησης κα [σελ. 365]

- Η επαγγελματική ελευθερία: σελ. 365 ορισμός. εξαρτημένη ή μη εργασία. Περιλαμβάνει ελεύθερη επιλογή και ελεύθερη άσκηση επαγγέλματος
- Η επιχειρηματική: = η ελευθερία να ιδρύει κάποιος και να λειτουργεί και να κλείνει μια επιχειρηματική οντότητα [κεφάλαιο + εργατικό δυναμικό] που παράγει προϊόντα /υπηρεσίες με σκοπό το κέρδος. Συνδέεται και με επαγγελματική ελευθερία και με συμβατική και με ελευθερία ανταγωνισμού.
- Η συμβατική ελευθερία: // 361 ΑΚ [προστασία και της αρνητικής μορφής -μη σύναψη συμβάσεων]. Συνδέεται με όλες τις άλλες μορφές ελευθερίας
- Η ελευθερία ανταγωνισμού: ανταγωνισμός τόσο υπό στενή [να δραστηριοποιείται κάποιος στην αγορά] όσο και υπό ευρεία έννοια [να έχει πρόσβαση στον ανταγωνισμό- ελευθερία να εισέλθει σε μια συγκεκριμένη αγορά στην οποία μέχρι τότε δεν αποτελούσε παράγοντα]

- Ελευθερία της κατανάλωσης: // με την ελευθερία των συμβάσεων
- Ελευθερία της διαφήμισης: είναι το βασικότερο μέσο για την συμβατική και επιχειρηματική ελευθερία + ελευθερία ανταγωνισμού. Εδώ ενδιαφέρει η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ [ΟΧΙ η πνευματική ή θρησκευτική // 14 + 13]
- Ελευθερία ίδρυσης κερδοσκοπικών ενώσεων: εμπορικές ή αστικές [ειδικότερη μορφή 5.1 και όχι 12. 1]. Περιλαμβάνει ελευθερία συμμετοχής σε αυτή, ελευθερία επιλογής του σκοπού της ενώσεως, επιλογή εσωτερικής οργάνωσης κτλ.

Συρροή: [γενικό- ειδικό] - 5.1 με 17 και 22, συρροή και με 2.1 και 16.1 και με 4 για ισότητα [π.χ. περίπτωση συρροής επαγγελματικής ελευθερίας και αρχής της ισότητας όταν το ΣτΕ απαιτεί οι περιορισμοί στην οικονομική ελευθερία να είναι γενικοί και αντικειμενικοί]

Περιορισμοί: [ρίξε μια ματιά σε σελ. 374- 379 -γνήσιοι και μη γνήσιοι περιορισμοί]. Η τριάδα του 5.1: + κάθε λόγος δημοσίου συμφέροντος υπό προϋποθέσεις [ΣτΕ + ΑΠ] // έτσι ο όρος σύνταγμα πρέπει να ερμηνευθεί ΕΥΡΕΩΣ και να περιλαμβάνει κάθε νόμο τυπικό ή ουσιαστικό που είναι σύμφωνος με το Σ + εξυπηρετεί λόγο δημοσίου συμφέροντος. Έννοια χρηστά ήθη → ιδέες και αντιλήψεις μέσου κοινωνού και συνετού ανθρώπου. Τα όρια του 106.2: «2. Η ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία δεν επιτρέπεται να αναπτύσσεται σε βάρος της ελευθερίας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ή προς βλάβη της εθνικής οικονομίας.»

Περιορισμοί των περιορισμών: [=όρια και περιορισμοί στην άσκηση της εξουσίας όταν περιορίζονται θεμελιώδη δικαιώματα]

- a. Η αρχή της επιφύλαξης του νόμου: ΣτΕ// οικονομική ελευθερία επιτρέπονται οι περιορισμοί από τον νομοθέτη. Αρχικά// κάθε λόγος δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος. Ύστερα// αυτός ο λόγος να εξειδικεύεται από τον νομοθέτη στην αιτιολογική έκθεση νόμου ή στις προπαρασκευαστικές εργασίες
- b. Η αρχή της απαγόρευσης του πυρήνα του δικαιώματος: ΣτΕ// οι περιορισμοί στην άσκηση της οικονομικής ελευθερίας δεν επιτρέπεται να φθάνουν μέχρι του σημείου να καθιστούν

αδύνατη ή υπέρμετρα δυσχερή την πραγματοποίηση των θεμιτών σκοπών της επιχειρηματικής δραστηριότητας

- c. Η αρχή της αναλογικότητας: οι περιορισμοί να είναι κατάλληλοι, αναγκαίοι και αναλογικοί για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος [+ οι επιδιωκόμενοι σκοποί δημοσίου συμφέροντος να είναι συναφείς με τον χαρακτήρα της ρυθμιζόμενης επαγγελματικής δραστηριότητας]

Άρθρο 17 – Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ

1. Η ιδιοκτησία τελεί υπό την προστασία του Κράτους, τα δικαιώματα όμως που απορρέουν από αυτή δεν μπορούν να ασκούνται σε βάρος του γενικού συμφέροντος.

– ατομική διάσταση // αμυντικό δικαίωμα + θεσμική εγγύηση // θετική υποχρέωση του κράτους να προστατεύει

Φορείς: φυσικά και νομικά πρόσωπα. Καθένας [Έλληνες και αλλοδαποί] [ωστόσο, είναι επιτρεπτή από το Σύνταγμα η θέσπιση για λόγους εθνικής ασφάλειας ευρύτερων περιορισμών καθώς το 4 για ισότητα αφορά μόνο τους Έλληνες]. Το κράτος και τα νομικά του πρόσωπα; Το κράτος σαν αποδέκτης δεν είναι και φορέας αυτού του δικαιώματος [η ατομική ιδιοκτησία // κατεξοχήν ατομικό δικαίωμα]. ΝΠΙΔ; Δεν μπορούν απέναντι στο κράτος να επικαλεστούν αυτό τους το δικαίωμα της περιουσίας τους, οπότε κατά κανόνα όχι [ίσως εξαίρεση για εταιρίες μικτής οικονομίας]

Αποδέκτες: ατομικό (αμυντικό) δικαίωμα // αξίωση έναντι της δημόσιας εξουσίας να μην επεμβαίνει και να αλλοιώνει αντικείμενο/νομική σχέση που συνδέει το αντικείμενο αυτό με τον φορέα του δικαιώματος + θεσμική εγγύηση // προστασία του δικαιώματος αυτού [νομοθέτης//ρυθμίσεις προστασίας]

Πεδίο προστασίας:

A. 3 βασικές κατηγορίες: 1. Ενσώματα πράγματα [κινητά ή ακίνητα // επί των οποίων – εμπράγματα δικαιώματα] 2. Απαιτήσεις ή αξιώσεις [αναγνωρίζονται ως ενοχικά δικαιώματα] 3. Άυλα περιουσιακά

στοιχεία [π.χ. πνευματικά δικαιώματα] [! Τρεις φάσεις ερμηνείας του όρου ιδιοκτησία [δες σελ. 405 –410!]

B. Τα δικαιώματα που απορρέουν από την ιδιοκτησία:

- Αποκλειστική εξουσία κατοχής και διάθεσης του αντικειμένου της [δκμ για χρήση, μετατροπή, εκμετάλλευση]
- Δκμ κατοχής και διατήρησής της [απαγόρευση αφαίρεσης της ιδιοκτησίας και κάθε περιορισμός – εξαιρέσεις με προϋποθέσεις Σ]
- Ελευθερία συντήρησης ή μετατροπής του αντικειμένου της
- Δικαίωμα χρήσης και κάρπωσης του αντικειμένου της
- Εξουσία σύστασης ή λύσης της έννομης αυτής σχέσης από τον φορέα της – δικαίωμα διάθεσης του αντικειμένου

Συρροή: σε. 412, 413 [δεν αναφέρθηκε στο μάθημα]

Περιορισμοί:

A. Οι περιορισμοί του δικαιώματος

- ✓ Η ρητή συνταγματική επιφύλαξη: 17.1 → τα δικαιώματα που απορρέουν από την ιδιοκτησία δεν μπορούν να ασκούνται σε βάρος του γενικού συμφέροντος – βασικός λειτουργικός περιορισμός του δικαιώματος της ιδιοκτησίας – επαφίεται στον νομοθέτη τόσο η επιβολή περιορισμών όσο και η εξειδίκευση των λόγων που υπηρετούν συγκεκριμένο γενικό συμφέρον [// υπόκειται σε οριακό μόνο δικαστικό έλεγχο]
- ✓ [5.1 και 3 γενικός περιορισμός] Τα δικαιώματα τρίτων ή άλλο συνταγματικό δικαίωμα [π.χ. περιορισμοί για την προστασία του φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος Σ24]
- ✓ [25.3 γενικός περιορισμός] Η απαγόρευση της κατάχρησης δικαιώματος
 - ο Οι περιορισμοί των περιορισμών: γενικό συμφέρον// τα μέτρα που θεσπίζει ο νομοθέτης πρέπει να στηρίζονται σε αντικειμενικά κριτήρια και να τεκμηριώνεται το συμφέρον από τα στοιχεία του φακέλου + να μην επιβάλλει ο

νομοθέτης περιορισμούς που αναιρούν τον πυρήνα του δικαιώματος + αρχή της αναλογικότητας

B. Η στέρηση της ιδιοκτησίας– αναγκαστική απαλλοτρίωση

****2. Κανένας δεν στερείται την ιδιοκτησία του, παρά μόνο για δημόσια ωφέλεια που έχει αποδειχθεί με τον προσηκόντα τρόπο, όταν και όπως ο νόμος ορίζει, και πάντοτε αφού προηγηθεί πλήρης αποζημίωση, [...]**

// πλήρης στέρηση της ιδιοκτησίας

= κάθε αφαίρεση της ιδιοκτησίας ενός ιδιώτη δικαιούχου με ταυτόχρονη μεταβίβασή της στο κράτος ή σε άλλον ωφελούμενο κατά τις διατάξεις του Συντάγματος. Για εμπράγματα δικαιώματα και δη επί ακινήτων. Γίνεται αποκλειστικώς με βάση προϋποθέσεις:

1. Η απαλλοτρίωση να έχει σκοπό την εξυπηρέτηση δημόσιας ωφέλειας [πολύ ειδικότερο από το γενικό συμφέρον– θα πρέπει να αποδίδει δημόσιες ανάγκες ή συμφέροντα πιο επιτακτικής φύσης από το γενικό συμφέρον]
2. Ο καθορισμός της δημόσιας ωφέλειας και η απόδειξή της θα πρέπει να προβλέπονται στον νόμο
3. Πριν από την αφαίρεση της ιδιοκτησίας θα πρέπει να έχει χορηγηθεί πλήρης αποζημίωση

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟ

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

Άρθρο 11 – Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΗΣ

1. Οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να συνέρχονται ήσυχα και χωρίς όπλα.
2. Μόνο στις δημόσιες υπαίθριες συναθροίσεις μπορεί να παρίσταται η αστυνομία. Οι υπαίθριες συναθροίσεις μπορούν να απαγορευτούν με αιτιολογημένη απόφαση της αστυνομικής αρχής, γενικά, αν εξαιτίας τους επίκειται σοβαρός κίνδυνος για τη δημόσια ασφάλεια, σε ορισμένη δε περιοχή, αν απειλείται σοβαρή διατάραξη της κοινωνικοοικονομικής ζωής, όπως νόμος ορίζει.

Φορείς: καταρχήν οι Έλληνες + υπό το πρίσμα της ΕΣΔΑ όλοι. Συνάθροιση= η συγκέντρωση ιδιωτών [φυσικών προσώπων] + οι διοργανωτές + οι συμμετοχοί σε αυτήν. Φορείς μπορεί να είναι και ΝΠΙΔ και ενώσεις προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα και πολιτικά κόμματα

Αποδέκτες: ανεξαιρέτως όλα τα κρατικά όργανα + τα ΝΠΔΔ. Τριτενεργεί; Στην περίπτωση αυτή προστασία εξασφαλίζει η ποινική νομοθεσία [αυτών που παρεμποδίζουν ή διαταράσσουν την συνάθροιση]

Πεδίο προστασίας:

- Α. Έννοια της συνάθροισης: - γεγονός προσωρινό και με μικρή χρονική διάρκεια, - συνάντηση πολλών προσώπων, - που συνδέονται με κοινό ΣΚΟΠΟ [πχ έκφραση απόψεων, εκδήλωση πεποιθήσεων...] ΟΧΙ απλώς συνωστισμός πχ σε λεωφορεία ή η τυχαία συγκέντρωση [υπάρχει όμως η αυθόρμητη συνάθροιση όταν η τυχαία συγκέντρωση αποκτά κοινό σκοπό]. ! η συγκέντρωση με σκοπό την διδασκαλία + παρακολούθηση επιστημονικών διαλέξεων, παρακολούθηση καλλιτεχνικών ή αθλητικών θεαμάτων // Σ16 - κομματικές συνελεύσεις // Σ29
- Β. Είδη συνάθροισης. 1. Ιδιωτικές και δημόσιες → 2. Δημόσιες = υπαίθριες και σε κλειστό χώρο [1. 2 για αυτές στην ύπαιθρο]. * δημόσια συνάθροιση σε κλειστό χώρο // αν και ο χώρος περιορισμένος με είσοδο- έξοδο → προσιτός σε όλους, όταν με μεγάφωνα οι οθόνες επιτρέπουν στους παρευρισκόμενους εκτός του κλειστού χώρου να παρακολουθούν. Αντίθετα// ύπαιθρο // προσιτό σε όλους και φυσικά προσπελάσιμο. ! συνάθροιση ήσυχη και χωρίς όπλα θέλουμε // ήσυχη= απαγόρευση βιαιοπραγίας σε βάρος τρίτων // ειρηνική [! Αρχή της αναλογικότητας → δεν επιτρέπει την διάλυση συνάθροισης επειδή απλά και μόνο μεμονωμένο μέλος διαπράττει παράπτωμα] ,Χ ήσυχη // μάσκες προσώπου, σύμβολα βίας, σοβαρή παρακώλυση της συγκοινωνίας σε κεντρική αρτηρία. Άοπλη // χωρίς όπλα

- Γ. Το περιεχόμενο της ελεύθερης συνάθροισης// ελευθερία διοργάνωσης, διεξαγωγής, διεύθυνσης, συμμετοχής. Η εξάρτηση ελευθερίας συνάθροισης από την προηγούμενη άδεια αρχής// αδιανόητη. Ελευθερία επιλογής τόπου και χρόνου της συνάθροισης. + αρνητική ελευθερία συνάθροισης → άρνηση διοργάνωσης, συμμετοχής... σε συνάθροιση και αποχώρηση από αυτήν

Συρροή: δεσ. σελ. 440- 441

Περιορισμοί: ! ελευθερία συνάθροισης =X ελευθερία προς αδικοπραξία + υπάγεται σε γενικούς κανόνες δικαίου [πχ όχι συνάθροιση σε μουσείο] +! 11. 2 αστυνομική παρουσία // δημόσιες υπαίθριες συναθροίσεις! - διάκριση διενέργειας υπαίθριας συνάθροισης και διενέργειας σε ορισμένη περιοχή → γενική για σοβαρό λόγο της δημόσιας ασφάλειας [=προστασία της ασφάλειας φυσικών προσώπων + βασικών κοινωνικών αγαθών] + αν η διενέργεια απειλεί να διαταράξει σοβαρά την κοινωνικοοικονομική ζωή [// αξιόποινη συμπεριφορά εκ μέρους των συναθροιζομένων]. + η απαγόρευση μαζί με αιτιολόγησή της. Πριν διαλύσει μια συνάθροιση, η αστυνομία οφείλει να ζητήσει από τους διοργανωτές να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα και να κηρύξουν την λήξη της. ! Η επιβολή διοικητικών κυρώσεων ΠΑΝΤΑ συναρτήσει με την αρχή της αναλογικότητας.

****Άρθρο 12 - ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΝΩΣΕΩΣ**

1. Οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να συνιστούν ενώσεις και μη κερδοσκοπικά σωματεία, τηρώντας τους νόμους, που ποτέ όμως δεν μπορούν να εξαρτήσουν την άσκηση του δικαιώματος αυτού από προηγούμενη άδεια.

Φορείς: Έλληνες + ελευθερία ενώσεως αλλοδαπών οι οποίοι διαβιούν στην Ελλάδα // 11ΕΣΔΑ

Αποδέκτες: όλα τα όργανα της Ελληνικής Δημοκρατίας. Προσβολές όπως η εξάρτηση της άσκησης ελευθερίας της ενώσεως από προηγούμενη διοικητική άδεια ή η διάλυση σωματείου με απόφαση της διοικητικής αρχής // ΑΝΤΙΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΕΣ. Σ12 τριτενεργεί εμμέσως // 78- 107 ΑΚ ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της ελευθερίας ενώσεως.

Πεδίο προστασίας: ΕΝΝΟΙΑ: //δικαίωμα του συνεταιριζέσθαι // ελευθερία σύστασης και λειτουργίας μη κερδοσκοπικών ενώσεων [σωματείων και μη κερδοσκοπικών ενώσεων]. Υπάγεται εδώ κάθε μορφής συλλογικό μόρφωμα ανεξάρτητα από την νομική του υπόσταση. + περιλαμβάνει θεσμική εγγύηση → η έλλιψη συμφωνίας προς το σύνταγμα νομοθετικών διατάξεων, οι οποίες ενδεχομένως θα δυσχέραιναν υπερβολικά την ίδρυση και λειτουργία των ενώσεων. Για να υπάγεται η ένωση στο Σ12 πρέπει να ΜΗΝ επιδιώκει το κέρδος! [πολιτικούς, καλλιτεχνικούς... σκοπούς]. Αν επιδιώκει κέρδος → 5.1

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΕΝΩΣΗΣ: ελευθερία των μελών:

- Να επιλέξουν μορφή [σωματείο ή απλή ένωση]
- Σύστασης [Αντισυνταγματικό το να εξαρτηθεί από προηγούμενη άδεια ή με νόμο ή δικαστική απόφαση- συμβατή η υποχρέωση αναγγελίας ή καταχώρησης για απόκτηση νομικής προσωπικότητας- αντισυνταγματική η υποχρέωση ή απαγόρευση σύστασης ή καθορισμός αριθμού ενώσεων // αρχή της πολλαπλότητας + σελ. 462]
- Διατήρησης και λειτουργίας - Ελευθερία λειτουργίας και διοίκησης της ένωσης [ΔΕΝ συμβιβάζεται ο διορισμός ή παύση της διοίκησης της ένωσης από κρατική αρχή - δεν είναι όμως αντισυνταγματική η πρόβλεψη γενικών κανόνων λειτουργίας του σωματείου] - δεν είναι αντισυνταγματική η εποπτεία της διοικητικής αρχής σύμφωνα με τον νόμο και υπό τον δικαστικό έλεγχο όσο δεν παρακωλύει υπερβολικά την εν λόγω ελευθερία
- Διάλυσης της ένωσης ή του σωματείου [αντισυνταγματική η διάταξη με την οποία θα υποχρεώνονται οι ενώσεις να αποκτήσουν προσωπικότητα ιδιωτικού δικαίου κατά 78-83 ΑΚ - διάλυση μόνο με 12. 2 και 3 και με δικαστική απόφαση ΟΧΙ με διοικητικά πράξη ή με νόμο]
- Μεταβολή του σκοπού ή του καταστατικού [σκοπός // όχι να αντιβαίνει σε ποινικές διατάξεις- όχι όμως γενική και αόριστη αιτιολογία πχ ότι ο σκοπός αντιβαίνει στο δημόσιο συμφέρον] [+ ελευθερία αλλαγής του σκοπού της ένωσης]
- Προσχώρησης και αποχώρησης μελών [ο νόμος μπορεί να θέτει γενικούς κανόνες που αποκλείουν την αυθαίρετη αποβολή μελών ή άρνηση εισόδου νέων μελών στο σωματείο //86 ΑΚ]

- Αρνητική ελευθερία // να μην συμμετέχω σε ένωση χωρίς να υπόκειμαι κυρώσεις ή δυσμενείς συνέπειες
- Status negativus // το κράτος οφείλει να απέχει από κάθε ενέργεια

Συρροή: 468 με 470 ρίξε μια ματιά

Περιορισμοί:

Α. Γενικοί περιορισμοί [η ένωση δεσμεύεται από τον νόμο και ως προς το σκοπό και ως προς τα μέσα. Ό,τι απαγορεύεται στο φυσικό πρόσωπο, απαγορεύεται και στο νομικό. Όχι προηγούμενη άδεια [διοικητική -από νόμο ή δικαστική απόφαση- όμως συμβατή η εγγραφή σωματείου στο αντίστοιχο βιβλίο σωματείων // έλεγχος νομιμότητας]

Β. Διάλυση σωματείου

2. Το σωματείο δεν μπορεί να διαλυθεί για παράβαση του νόμου ή ουσιώδους διάταξης του καταστατικού του, παρά μόνο με δικαστική απόφαση.

3. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου εφαρμόζονται αναλόγως και σε ενώσεις προσώπων που δεν συνιστούν σωματείο.

// νόμος // κάθε τυπικός και ουσιαστικός [κατόπιν νομοθετικής εξουσιοδότησης] νόμος. Η διάλυση του σωματείου πρέπει να τελεί σε εύλογη σχέση με την διαπραχθείσα παρανομία //αρχή της αναλογικότητας

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΕΝΝΟΜΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Άρθρο 8 - ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΟΝ ΝΟΜΙΜΟ ΔΙΚΑΣΤΗ

Κανένας δεν στερείται χωρίς τη θέλησή του το δικαστή που του έχει ορίσει ο νόμος.

Δικαστικές επιτροπές και έκτακτα δικαστήρια, με οποιοδήποτε όνομα, δεν επιτρέπεται να συσταθούν.

Αρχή του νομίμου δικαστή= δικαστική προστασία ως αμερόληπτη επίλυση έννομων διαφορών + διασφαλίζονται από γενικούς και αφηρημένους κανόνες δικαίου ως προς την αρμοδιότητα των δικαστηρίων

Φορείς: όλοι όσοι υπόκεινται στην εξουσία του Ελληνικού κράτους [εφόσον θεμελιώνεται δικαιοδοσία ελληνικού δικαστηρίου]

Αποδέκτες: το κράτος. Ο νομοθέτης υποχρεούται να θέτει κανόνες σχετικά με την δικαιοδοσία των δικαστηρίων σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 8. // κάθε δικαστική απόφαση που αντίκειται στους κανόνες διά των οποίων ορίζεται ο νόμιμος δικαστής // παράβαση όχι μόνο κοινού δικαίου + Σ8. Τριτενεργεί; Όταν σε διαιτησία μια διαφορά [...– δεσ σελ. 716]

Πεδίο προστασίας: Σ8 → αφορά μόνο τον ορισμό του δικαστή από τον νόμο. Από τον νόμο εννοεί τόσο τον τυπικό όσο και τον ουσιαστικό νόμο [43. 2] αφού και αυτός τίθεται γενικά και αφηρημένα. Το δικαίωμα στον νόμιμο δικαστή αφορά όλα τα είδη δικαστηρίων και κάθε βαθμό.

Συρροή: σελ. 720

Περιορισμοί: ρήτρα «χωρίς την θέλησή του»; // επιτρέπει για την διαιτησία[όχι όμως παραίτηση δικαιώματος!!] – δυνατότητα λοιπόν υπαγωγής σε διαιτησία μόνο αν υπάρχει νόμος που να το ρυθμίζει + να ρυθμιστεί η υπόθεση από δικαστήριο επιλογής των διαδίκων [παρέκταση κατά τόπον αρμοδιότητας]

Άρθρο 20 – ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

1. Καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σ' αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή συμφέροντά του, όπως νόμος ορίζει.

Κατοχύρωση δικαιώματος ακροάσεως και έννομης προστασίας

Φορείς: καθένας – αφορά έννομες σχέσεις των υποκειμένων στην απονομή της δικαιοσύνης

Αποδέκτες: απονομή δικαιοσύνης // καταρχήν έργο των κρατικών δικαστηρίων – επιβάλλεται η υπαγωγή της δικαιοδοτικής λειτουργίας σε γενικούς και αφηρημένους κανόνες – τριτενεργεί; // διαιτητικά δικαστήρια οπότε η υπερέχουσα θέση τους δικαιολογεί την άποψη ότι τριτενεργεί

Πεδίο προστασίας: αξίωση έννομης προστασίας // διάγνωση από το δικαστήριο της ισχύος ή μη της συγκεκριμένης έννομης σχέσης που προβάλλεται ενώπιόν του → η αξιούμενη προστασία είναι έννομη με

την έννοια ότι το δικαστήριο κρίνει σχετικά με την προς διάγνωση έννομη σχέση βάσει του νόμου. Το δικαίωμα ακρόασης // δικαίωμα απόδειξης των ισχυρισμών τους και προβολής αυτών.

Δκμ ακρόασης και έννομης προστασίας // ικανοποίηση πλήρης και αποτελεσματική: πληρότητα [θίγεται σε περιπτώσεις που αποκλείεται η αγωγή διαφοράς ενώπιον του δικαστηρίου ή όταν με νόμο καταργούνται δίκες ή το αντικείμενό τους με συνέπεια να μην παρέχεται εν τέλει έννομη προστασία] -το άτομο μπορεί να κωλύεται ως προς την προς την προσφυγή του στην δικαιοσύνη και από ρυθμίσεις που επιβάλλουν ως προϋποθέσεις την εκπλήρωση οικονομικών βαρών όπως παραβόλων εφόσον υπερβαίνουν ένα ορισμένο μέτρο. Αποτελεσματικότητα [ορθότητα και ταχύτητα // χρειάζεται μια ισορροπία ανάμεσά τους - ορθότητα μέσω πχ αιτιολόγησης αποφάσεων, εύρεσης του κατάλληλου κανόνα δικαίου. Ταχύτητα - επιβολή προθεσμιών *εύλογες προθεσμίες]

Περιορισμοί: «όπως νόμος ορίζει» // καθώς είναι εάν δικαίωμα απόλυτο αναφέρεται μόνο σε εξειδικεύσεις με νομοθετικούς προσδιορισμούς κρινόμενους συνταγματικά με την αποτελεσματική απονομή της δικαιοσύνης που εγγυούνται το 20.1 [π.χ. είναι συνταγματικές αν αποτελούν κατάλληλες εξειδικεύσεις της αποτελεσματικότητας, ως σύζευξης της ορθότητας και της ταχύτητας στην απονομή της δικαιοσύνης]

Σημειώσεις από μάθημα Παπασπύρου:

Δικαίωμα στην παροχή της έννομης προστασίας - σύστημα παροχής δικαστικής προστασίας αλλά και της δίκαιης δίκης:

Σ20.1 → δικαίωμα ακρόασης + δικαίωμα έννομης προστασίας [πλήρης, επίκαιρη, αποτελεσματική]

Φορείς: καθένας έχει το δικαίωμα δικαστικής προστασίας

Προστασία: όταν υπάρχει διατάραξη της έννομης σχέσης ή έννομου συμφέροντος, ζητάω μέσω της δικαστικής προστασίας άρση και αποκατάσταση της ζημίας. Πρέπει, λοιπόν, να είναι: αποτελεσματική [=το δικαστήριο να άρει την βλάβη και να αποκαταστήσει τις δυσμενείς συνέπειες], πλήρης [= να υπάρχει δικαστική προστασία για

οποιαδήποτε περίπτωση ανακύψει] και επίκαιρη [= σε εύλογο χρόνο και προσωρινή δικαστική προστασία μέχρι να βγει η απόφαση]

- ⇒ Ο πλούσιος δεν μπορεί να ζητήσει μείωση των παραβόλων αφού είναι άσχετα με την δίκη. Αντίθετα ο φτωχός εφόσον απειλείται το δικαίωμά του για παροχή δικαστικής προστασίας, μπορεί να ζητήσει σχετική μείωση

Συρροή: 8.1 νομίμου ή φυσικού δικαστή , ! διαφορετικά όμως πεδία προστασίας

Περιορισμοί: οι περιορισμοί πρέπει να είναι:

- Θεμιτοί
 - Να μην είναι τέτοιος που να αποδυναμώνει το δικαίωμα [να μην αναιρεί τον [πυρήνα του δικαιώματος]
 - Βάσει της αρχής της αναλογικότητας
 - Να μην καθιστούν δύσκολη την απονομή της δικαιοσύνης
- ➔ Ο καθένας δεν έχει πάντα το δικαίωμα για αναίρεση, ωστόσο: το κράτος οφείλει να κατοχυρώσει τον θεσμό της αναίρεσης και θα πρέπει να λειτουργεί με τους κανόνες της ακρόασης και της δίκαιης δίκης

Άρθρο 20 - ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗΣ ΑΚΡΟΑΣΗΣ

2. Το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης του ενδιαφερομένου ισχύει και για κάθε διοικητική ενέργεια ή μέτρο που λαμβάνεται σε βάρος των δικαιωμάτων ή συμφερόντων του.

Άρθρο 10 - ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

1. Καθένας ή πολλοί μαζί έχουν το δικαίωμα, τηρώντας τους νόμους του Κράτους, να αναφέρονται εγγράφως στις αρχές, οι οποίες είναι υποχρεωμένες να ενεργούν σύντομα κατά τις κείμενες διατάξεις και να απαντούν αιτιολογημένα σε εκείνον, που υπέβαλε την αναφορά, σύμφωνα με το νόμο.

SOS ερωτήσεις για Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα:

1. Τριχοτόμηση των δικαιωμάτων και αναφορά ενός παραδείγματος για κάθε κατηγορία

Όσον αφορά την διάκριση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, μέχρι και σήμερα αναφέρεται η κλασική θεωρία του Georg Jellinek. Σύμφωνα με αυτή την διάκριση τα δικαιώματα διακρίνονται σε αμυντική [status negativus], σε κοινωνικά [status positivus] και τέλος και σε πολιτικά [status activus]. Τα πρώτα υποχρεώνουν σε παράλειψη και αποχή του κράτους από επέμβαση στην ελευθερία, τα δεύτερα σε θετική ενέργεια και παροχή εκ μέρους της κρατικής εξουσίας, ενώ τα τρίτα παρέχουν την δυνατότητα στους πολίτες να συμμετέχουν στην άσκηση της κρατικής εξουσίας. Σημειώνεται πως συχνά το πεδίο που αναφέρεται ένα δικαίωμα αναφέρεται σε δύο πεδία. [πχ δικαίωμα συνάθροισης // και αμυντικό εννοείται αλλά έχει και έντονα πολιτικό χαρακτήρα αρκετά συχνά].

2. Φορείς και αποδέκτες των δικαιωμάτων

Φορείς: Οι φορείς των συνταγματικά θεμελιωδών δικαιωμάτων δεν μπορεί να είναι άλλοι από τα φυσικά πρόσωπα. Όταν το συνταγματικό κείμενο ξεκινά λέγοντας «καθένας», φορείς του δικαιώματος είναι όλα τα φυσικά πρόσωπα ανεξαρτήτου ιθαγένειας και όχι μόνο οι Έλληνες πολίτες. Όταν, αντιθέτως, το Σύνταγμα χρησιμοποιεί την διατύπωση «Έλληνες» ή «πολίτες», η συνταγματική προστασία αφορά τους Έλληνες πολίτες. [//ιδίως πολιτικά δικαιώματα]. Σημειώνεται πάντως πως υπάρχει μια τάση επέκτασης των περισσότερων δικαιωμάτων και στους αλλοδαπούς με την διεθνοποίηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων [π.χ. ΕΣΔΑ // κατοχυρώνει δικμ συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι για όλα τα φυσικά πρόσωπα που κατοικούν στο έδαφος των συμβαλλόμενων κρατών]. Πολίτες Ε.Ε. // υπεροχή του ενωσιακού δικαίου.

Αλλά και νομικά πρόσωπα είναι ενίοτε φορείς των δικαιωμάτων, αρκεί να προσιδιάζουν στην φύση τους [π.χ. της ισότητας- 4.1, οικονομικής ελευθερίας -5.1, δικαστικής προστασίας -20.1]. Αυτά ισχύουν για τα ΝΠΙΔ. Τα ΝΠΔΔ δεν μπορούν καταρχήν να επικαλεστούν τα θεμελιώδη δικαιώματα, αφού η κατοχύρωσή τους αφορά στην προστασία από το Κράτος και όχι στην προστασία του Κράτους. Αυτά, είναι φορείς μόνο των ΘΔ εκείνων που συνδέονται με την εκπλήρωση της συνταγματικής τους αποστολής [πχ.20.1].

Αποδέκτες: Η κρατική εξουσία είναι ο κύριος αποδέκτης. Το κράτος πρέπει να ληφθεί υπόψιν υπό την ευρεία έννοια του, δηλαδή και τα ΝΠΔΔ. Αλλά και οι ιδιώτες συχνά είναι αποδέκτες των δικαιωμάτων, καθώς ισχύουν και σε σχέσεις μεταξύ των ιδιωτών. Πρόκειται για την θεωρία της τριτενέργειας [25.1.γ]. τέτοια είναι πχ το 9Α για το απόρρητο των επιστολών.

1. Τριτενέργεια (εκφάνσεις και παράδειγμα άμεσης και έμμεσης τριτενέργειας) / Το 25.1.γ. αναφέρει: «τα δικαιώματα ισχύουν στις σχέσεις μεταξύ των ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν». Τι εννοείται με αυτήν την φραστική διατύπωση;

Το Σ25 ορίζει «τα δικαιώματα αυτά ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ των ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν...». Εισάγεται έτσι η αρχή της άμεσης τριτενέργειας. Τριτενέργεια αρχικά είναι μια θεωρία η αποδοχή της οποίας οδηγεί στην διεύρυνση του κύκλου των αποδεκτών των ατομικών δικαιωμάτων και να επεκτείνει την ισχύ τους και στις σχέσεις μεταξύ των ιδιωτών και όχι μόνο μεταξύ ατόμου και φορέα κρατικής εξουσίας.

Άμεση τριτενέργεια είναι η δεσμευτικότητα των ατομικών δικαιωμάτων και στο ιδιωτικό δίκαιο με συνέπεια την ακυρότητα των δικαιοπραξιών που αντίκεινται στα ατομικά δικαιώματα.

Η έμμεση τριτενέργεια είναι η προσδιοριστική ενέργεια των ατομικών δικαιωμάτων κατά την ερμηνεία αόριστων νομικών εννοιών ή ρητρών του ΑΚ.

Με άλλα λόγια υπάρχουν δύο ειδικότερες εκφάνσεις της τριτενέργειας: η άμεση και η έμμεση τριτενέργεια. Η άμεση σχετίζεται με την ισχύ των ΘΔ και στις σχέσεις μεταξύ των ιδιωτών μεταξύ τους, ενώ η έμμεση τριτενέργεια σχετίζεται με την ισχύ τους στο μέτρο και στον βαθμό που έχει παρέμβει ο κοινός νομοθέτης και έχει θεσπίσει νομοθετικές διατάξεις που επεκτείνουν το πεδίο εφαρμογής των ΘΔ και στις σχέσεις μεταξύ των ιδιωτών.

2. Τι γνωρίζετε για την τριτενέργεια της ισότητας;

Αποδέκτες της αρχής της ισότητας δεν είναι οι λοιποί ιδιώτες. Εξάλλου η άμεση εφαρμογή της αρχής της ισότητας και στις σχέσεις μεταξύ των ιδιωτών θα «δημοσιοποιούσε» το ιδιωτικό δίκαιο. [!361]

Για παράδειγμα σχετικά με την τριτενέργεια και την ισότητα των φύλων κατά το 4.2. ο νομοθετικός καθορισμός και η πρόσληψη δημοσίων υπαλλήλων κατά προτίμηση ενός από τα δύο φύλα θα ήταν αντίθετος προς το Σύνταγμα. Ο ιδιώτης καταστηματοάρχης όμως είναι ελεύθερος να επιλέγει και να προτιμά άνδρες ή γυναίκες υπαλλήλους, με μέτρο όμως το 22.1 για ίση αμοιβή. Όριο είναι ωστόσο το ΑΚ 178 καθώς η δυσμενής μεταχείριση ενός προσώπου λόγω του φύλου του μπορεί να αντιβαίνει στα χρηστά ήθη.

1. Περιορισμοί των περιορισμών/ Το περιεχόμενο της αναλογικότητας (τρεις μορφές και τι πρεσβεύει η κάθε μία, πού κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα)

25.1.δ. // οι περιορισμοί των θεμελιωδών δικαιωμάτων πρέπει να προκύπτουν από το ίδιο το Σύνταγμα, είτε από τον νόμο είτε να είναι σύμφωνοι με την αρχή της αναλογικότητας υπό τις τρεις εκφάνσεις της //προσφορότητα- καταλληλότητα, αναγκαιότητα, αναλογικότητα στρίκτο σένσου [= οι δυσμενείς συνέπειες από την λήψη του περιοριστικού μέτρου να μην είναι δυσανάλογες σε σχέση με τα προσδοκώμενα οφέλη].

2. Τα κοινωνικά δικαιώματα επιδέχονται αγωγής αξίωσης; [όχι]

Τα κοινωνικά δικαιώματα δεν είναι αντικείμενο αγωγής αξίωσης. Όταν για παράδειγμα το άρθρο 21 προβλέπει ότι η «απόκτηση κατοικίας από αυτούς που στερούνται ή που στεγάζονται ανεπαρκώς αποτελεί αντικείμενο ειδικής φροντίδας του κράτους», αυτό δεν σημαίνει πως μπορώ να εξαναγκάσω με αγωγή το κράτος να μου βρει κατοικία! Η έλλειψη αγωγής αξίωσης δεν σημαίνει ότι η συνταγματική τους

κατοχύρωση στερείται κανονιστικής αξίας. Σημειώνεται πάντως πως νομολογιακά και σε ελάχιστες περιπτώσεις με βάση τα άρθρα 21.3 και 22.5 περί προστασίας της υγείας και κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων, πως οι κοινωνικοασφαλιστικοί οργανισμοί είναι υποχρεωμένοι να καλύπτουν δαπάνες νοσηλείας σε μη συμβεβλημένα ιδιωτικά θεραπευτήρια.

3. Τι είναι η σύγκρουση δικαιωμάτων και τι κάνουμε σε περίπτωση σύγκρουσης δικαιωμάτων;

Π.χ. ελευθερία μετακίνησης με ελευθερία συνάθροισης ή για την τοιχοκόλληση σε ξένους τοίχους η ελευθερία έκφρασης με την ελευθερία ιδιοκτησίας.

Αρχικά θα εξετάσουμε αν κάποιο από τα δικαιώματα ασκείται παράνομα. Ακόμα, θα εξετάσουμε και την περίπτωση που κάποιο από τα δικαιώματα ασκείται καταχρηστικά [καταχρηστική άσκηση= όταν δεν παραβιάζεται ρητά κάποια διάταξη αλλά μια διάταξη αντιστρατεύεται την συνταγματική τάξη και κυρίως τον σκοπό του δικαιώματος, δηλαδή προφανώς παραβιάζει το πνεύμα του Σ]. Σε αυτή την περίπτωση, την καταχρηστική άσκηση, αίρεται η προστασία που καθιερώνεται με το θεμελιώδες δικαίωμα και ο φορέας του δεν μπορεί να το επικαλεσθεί.

Οι συγκρούσεις των δικαιωμάτων αίρονται με πρακτική εναρμόνιση, ώστε να ασκούνται όλα [μηχανισμός στάθμισης σε περιπτώσεις αληθών συγκρούσεων. Αντίθετα, οι περιπτώσεις φαινομενικών συγκρούσεων αίρονται με ορθή κατανόηση του περιεχομένου και των αρχών της ίσης ελευθερίας].

4. Σε ποια κατηγορία εμπίπτει το δικαίωμα του εκλέγειν;

Πολιτικό δικαίωμα- status activus [...θεωρία Jellinek].

5. Τι είναι οι συρροές των δικαιωμάτων; Πείτε ένα παράδειγμα συρροής δικαιωμάτων.

Πολλές φορές η ίδια ανθρώπινη συμπεριφορά μπορεί να υπαχθεί στο πεδίο προστασίας δύο ή περισσότερων θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Φαινομενική συρροή: εντάσσονται στο σχήμα «γενική- ειδική διάταξη». Εδώ η λύση είναι πως ο ειδικός κανόνας αποκλείει τον γενικό. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η συρροή του 5.1 που κατοχυρώνει την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας και αποτελεί μια γενική διάταξη έναντι των επόμενων συνταγματικών διατάξεων που κατοχυρώνουν ειδικότερες εκφάνσεις της ανθρώπινης προσωπικότητας [13, 14 // θρησκευτική ελευθερία, ελευθερία γνώμης].

Αληθής συρροή: αυτές που δεν εντάσσονται στο σχήμα «γενική ειδική διάταξη». Π.χ. οι πιστοί που συμμετέχουν σε μια περιφορά επιταφίου προστατεύονται από το 13Σ ή από το 11Σ; Η λύση θα δοθεί με βάση τις δύο κατευθυντήριες: 1. Αρχή της εγγύτητας [προς ποιο εμφανίζει περισσότερη εγγύτητα και συνάφεια] + 2. αρχή της μείζονος προστασίας [ποια συνταγματική διάταξη οδηγεί στους λιγότερους περιορισμούς].

6. Τι είναι ο «πυρήνας» του δικαιώματος;

Πρόκειται για έναν ακόμη περιορισμό ο οποίος βέβαια δεν μνημονεύεται ρητά από το 25.1. Πρόκειται για τον «πυρήνα» του δικαιώματος. Οι όποιοι περιορισμοί τίθενται σε

ένα θεμελιώδες δικαίωμα, έχουν ένα απώτατο όριο και δεν μπορούν να εκμηδενίζουν τον πυρήνα και την κανονιστική αξία του δικαιώματος. [π.χ. η απαγόρευση κάθε είδους βασανιστηρίων ως πυρήνας της προστασίας της ανθρώπινης αξίας].

7. Τι γνωρίζετε για τις ειδικές κυριαρχικές σχέσεις;

Πρόκειται για τα πρόσωπα εκείνα που τελούν σε σχέση εξάρτησης και εξουσίασης από άλλα φυσικά πρόσωπα ή το Κράτος, όπως για παράδειγμα οι μαθητές, οι δημόσιοι υπάλληλοι, αυτοί που υπηρετούν στις ένοπλες δυνάμεις και στα σώματα ασφαλείας. Υπάρχουν περιπτώσεις που το ίδιο το Σ απαγορεύει εξαιρεί ορισμένες κατηγορίες ανθρώπων από τον κύκλο των φορέων συγκεκριμένων δικαιωμάτων, βάσει της ιδιαιτερότητας της εκάστοτε σχέσης. Για παράδειγμα εξαιρεί τους δικαστικούς λειτουργούς και τους υπηρετούντες στα σώματα ασφαλείας από οποιαδήποτε μορφή απεργίας [23.2.β]. !έλεγχος με περιορισμό των περιορισμών!

8. Νοείται παραίτηση από ένα ατομικό δικαίωμα;

Γενικά από ένα δικαίωμα νοείται παραίτηση, αλλιώς γίνεται υποχρέωση. Ειδικά όμως στα ΘΔ, δεν επιτρέπεται η γενική και εκ των προτέρων παραίτηση από ένα ΘΔ και μια δήλωση με τέτοιο περιεχόμενο δεν παράγει έννομες συνέπειες.

- Αυτό, ωστόσο, που επιτρέπεται είναι η παραίτηση από συγκεκριμένες εκφάνσεις των δικαιωμάτων του, ιδίως περιουσιακής ή διαδικαστικής φύσεως, με τον τρόπο που προβλέπεται στην κείμενη νομοθεσία. Είναι λόγου χάρη καθόλα νόμιμη και επιτρεπτή η δωρεά περιουσιακών στοιχείων.
- Σε άλλες περιπτώσεις, πολλές φορές μπορεί το ίδιο το πρόσωπο να εξαιρεί τις ενέργειές του από ένα ΘΔ. Πχ. αν δημοσιοποιώ με την θέλησή μου δημόσια προσωπικά μου δεδομένα, δεν μπορώ μετά να επικαλούμαι την ιδιωτική μου ζωή -9Α // αυτοδιάθεση.

9. Τι είναι το κοινωνικό κεκτημένο;

Η θεωρία του κοινωνικού κεκτημένου αναφέρεται στα κοινωνικά δικαιώματα. Πιο συγκεκριμένα κατά την θεωρία αυτή, από την ώρα που ο νομοθέτης ενεργοποίησε το περιεχόμενο ενός κοινωνικού δικαιώματος, δεν μπορεί πια να το καταργήσει ολοκληρωτικά και πάντως σε καμία περίπτωση αυθαίρετα. Το κοινωνικό κεκτημένο είναι σχετικό και όχι απόλυτο. Κατά την νομολογία του ΣτΕ, *ο νομοθέτης και η διοίκηση πρέπει να προβαίνει σε επιλογές που συμβάλλουν στην προστασία αυτών των κοινωνικών δικαιωμάτων και όχι μόνο να πάρει μέτρα εναντίον αυτών δεν μπορεί αλλά ούτε να υποβαθμίσει ή να περιορίσει ήδη υπάρχοντα χωρίς αποχρώντες λόγους*

Ωστόσο γίνεται δεκτό, ξανά κατά το ΣτΕ, σαν απόλυτο το λεγόμενο πολεοδομικό κεκτημένο.

10. Που ορίζεται το δικαίωμα της συνάθροισης και τι είναι αυτό;

Το δικαίωμα της συνάθροισης ορίζεται στο Σ11 και σύμφωνα με αυτό *οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να συνέρχονται ήσυχα και χωρίς όπλα.* + από επιτομή μου.

11. Τι γνωρίζετε για το Σ12; Εφαρμόζει και στους αλλοδαπούς;

Το Σ12 αναφέρεται στην ελευθερία ενώσεως. Το άρθρο αυτό αναφέρεται στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, στην ελευθερία σύστασης και λειτουργίας μη

κερδοσκοπικών ενώσεων και σωματείων. Υπάγεται εδώ κάθε μορφής συλλογικό μάρφωμα ανεξάρτητα από την νομική του υπόσταση. Περιλαμβάνει μάλιστα και θεσμική εγγύηση κατά την οποία υπάρχει έλλειψη συμφωνίας προς το Σ νομοθετικών διατάξεων, οι οποίες θα δυσχέραιναν ενδεχομένως υπερβολικά την ίδρυση και λειτουργία των ενώσεων. Σημειώνεται πως αν επιδιώκει κέρδος, τότε υπάγεται στο 5.1.

Σχετικά με τους φορείς του δικαιώματος αυτού, φορείς είναι σίγουρα οι Έλληνες, όπως προκύπτει και από το γράμμα του άρθρου. Προκύπτει πάντως πως σύμφωνα με το Σ11 της ΕΣΔΑ, την ελευθερία ενώσεως απολαμβάνουν και οι αλλοδαποί που διαβιούν στην Ελλάδα.

12. Ποιες ανεξάρτητες αρχές κατοχυρώνονται στο πεδίο των δικαιωμάτων;

Υπάρχουν 5 συνταγματικά κατοχυρωμένες Ανεξάρτητες Αρχές:

- η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (άρθρο 9Α Σ)
- το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (άρθρο 15 § 2 Σ)
- η Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (άρθρο 19 § 2 Σ)
- το Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού (άρθρο 103 § 7 Σ)
- ο Συνήγορος του Πολίτη (άρθρο 103 § 9 Σ).

Από αυτές, αυτές που κατοχυρώνονται στο πεδίο των δικαιωμάτων είναι η αρχή προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, το ΕΣΡ [εθνικό συμβούλιο ραδιοτηλεόρασης] και η αρχή διασφάλισης του απορρήτου των επικοινωνιών.

- Η ΑΠΔΠΧ διαθέτει όλα τα απαραίτητα μέσα για την εκτέλεση των καθηκόντων της. Ως τέτοια νοούνται η εξουσία διεξαγωγής έρευνας και παρέμβασης αλλά και ένα πλέγμα γνωμοδοτικών και συμβουλευτικών αρμοδιοτήτων.
- Σχετικά με το ΕΣΡ, -πράγματι- η δυνατότητα του κράτους να ελέγχει την ποιότητα του ραδιοηλεκτρικού περιεχομένου, θα του προσέδιδε μια εξουσία ελέγχου συνολικά της δομής και της διαμόρφωσης της ραδιοηλεκτρικής αγοράς, παρά την ρητή επιταγή για τήρηση της αρχής της αντικειμενικότητας. Για αυτό τον λόγο ιδρύθηκε μια ανεξάρτητη αρχή για την άσκηση του άμεσου αυτού ελέγχου, το ΕΣΡ.
- Σκοπός η διαφύλαξη του απορρήτου του προβλεπόμενου στην παράγραφο 1.

13. Ποιες είναι οι γενικές αρχές της κοινωνικής ασφάλισης;

Οι παρακάτω γενικές αρχές προέρχονται τόσο από το Σύνταγμα όσο και από το διεθνές ή ευρωπαϊκό δίκαιο:

1. Αρχή της οικονομικής βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος
2. Αρχή της εκπόνησης αναλογιστικών και οικονομικών μελετών πριν από κάθε νομοθετική ρύθμιση που αφορά στις παροχές, στα έσοδα και στην οργάνωση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης
3. Αρχή της εκπόνησης μελετών για τις οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις των μέτρων που θεσπίζει ο νομοθέτης όταν αυτά περιορίζουν τα περιουσιακής φύσεως δικαιώματα των συνταξιούχων
4. Αρχή της διαφάνειας σε συνδυασμό με την συνταγματικής προελεύσεως αρχή της ενημέρωσης των ασφαλισμένων [// τα στοιχεία της οικονομικής διαχείρισης

και του συστήματος της οικονομικής ασφάλισης πρέπει να είναι προσιτά στους ασφαλισμένους και στους συνταξιούχους]\

5. Η αρχή της κοινωνικής αλληλεγγύης [προστασία αξιοπρέπειας και αξίας του ανθρώπου και ισότητας]
6. Η αρχή της ανταποδοτικότητας [καταρχήν είναι επιβεβλημένη η τήρηση αναλογίας μεταξύ των εισφορών και των παροχών]

14. Τι είναι η παραπληρωματικότητα των δικαιωμάτων;

Οι τρεις κατηγορίες αμυντικών, πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων διαφέρουν μεταξύ τους ως προς το αγαθό που προστατεύουν: την ελευθερία, τη δημοκρατία και την κοινωνική δικαιοσύνη. Η διάκριση όμως αυτή θα μπορούσε να θεωρηθεί σχηματική καθώς τα είδη των δημοσίων δικαιωμάτων διέπονται από παραπληρωματικότητα και αλληλεξάρτηση. Για παράδειγμα το άσυλο της κατοικίας προϋποθέτει την ύπαρξη κατοικίας, δηλαδή η πρακτική δυνατότητα άσκησης ενός ατομικού δικαιώματος εξαρτάται από τη συνδρομή κάποιων κοινωνικοοικονομικών προϋποθέσεων

Είναι φανερό, λοιπόν, η αλληλεξάρτηση ανάμεσα στις ατομικές ελευθερίες αφ' ενός και τα πολιτικά δικαιώματα και αφ' ετέρου τις κοινωνικές αξιώσεις. Γιατί χωρίς τη στοιχειώδη ικανοποίηση των βιοτικών αναγκών του, ο άνθρωπος δεν μπορεί να εκτιμήσει και να απολαύσει την ελευθερία και να ασκήσει τα πολιτικά του δικαιώματα.

Η παραπληρωματικότητα επομένως είναι πρωταρχικό στοιχείο των τριών ειδών δικαιωμάτων που βοηθά στη διατήρηση της ελευθερίας ως ενιαία και αδιαίρετη.

15. Ποιο είναι το περιεχόμενο των χρηστών ηθών;

A. !έμμεση τριτενέργεια και ερμηνεία

B. Ρήτρα των χρηστών ηθών:

Οι εξασφαλιστικές ρήτρες, αποτελούν βασικές ερμηνευτικές αρχές και συνδέονται στενά με το ζήτημα των περιορισμών.

Πολλές φορές σαν περιορισμός συναντάται στο γράμμα του νόμου το «τα χρηστή ήθη». Ο σεβασμός των χρηστών ηθών : τα χρηστά ήθη αποτελούν αναμφισβήτητη αξία του ισχύοντος δικαίου και κάθε προσβολή στα θεμελιώδη δικαιώματα ενός ανθρώπου έρχεται σε αντίθεση με αυτό που τα χρηστά ήθη πρεσβεύουν.

Αποσκοπεί σε αποτροπή κάθε ανήθικης άσκησης του δικαιώματος της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας πχ. Η ρήτρα αυτή δεν θεσπίζει η ίδια μια γενική απαγόρευση της ανήθικης συμπεριφοράς. Δεν επιβάλλει η ίδια περιορισμούς αλλά στην ουσία επιτρέπει στον νομοθέτη να επιβάλλει περιορισμούς προκειμένου να προστατεύσει τα χρηστά ήθη.

16. Τι γνωρίζετε για την stricto sensu προσωπική ελευθερία;

Η προσωπική ελευθερία σαν ΘΑΔ του ατόμου βρίσκει την πηγή της στο άρθρο 5 του Συντάγματος. Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 5.3, ορίζεται πως η προσωπική ελευθερία είναι απαραβίαστη.

Στην ίδια παράγραφο του ίδιου άρθρου, ο όρος προσωπική ελευθερία χρησιμοποιείται πρόδηλα υπό την στενή ή κύρια έννοια και συγκεκριμένα υπό την έννοια της φυσικής ή σωματικής ελευθερίας. Με λίγα λόγια, ο όρος χρησιμοποιείται υπό την έννοια της σωματικής ελευθερίας του ατόμου. Στο τι έγκειται το απαραβίαστο καθορίζεται αμέσως στην συνέχεια της παραγράφου, στο δεύτερο εδάφιο. Ειδικά για την στέρηση της ελευθερίας κατά αυτόν τον τρόπο, ορίζονται πολύ αυστηρές προϋποθέσεις στο Σ6.

Ειδικότερη έκφανση είναι η ελευθερία κίνησης και εγκατάστασης στην επόμενη παράγραφο του ίδιου άρθρου.

17. Ποια είναι η έννοια της πλήρους, έγκαιρης δικαστικής προστασίας κατά Σ 20;

Η παρεχόμενη κατά το Σ20 δικαστική προστασία πρέπει να είναι πλήρης και αποτελεσματική.

Η πληρότητα αφορά το «εάν» της δικαστικής προστασίας. Πλήρης δικαστική προστασία υπάρχει όταν υπάρχει και καθολική κατάφαση της ισχύος ως προς την επίλυση κάθε έννομης σχέσης. Η πληρότητα της δικαστικής προστασίας σημαίνει πως δεν επιτρέπεται να υφίστανται διαφορές στις οποίες οι φορείς του δικαιώματος δικαστικής προστασίας στερούνται την πρόσβαση στην δικαιοσύνη με άσκηση ένδικων βοηθημάτων είτε την ακρόασή τους από το αρμόδιο δικαστήριο.

Η αποτελεσματικότητα, από την άλλη πλευρά, αφορά το πώς της δικαστικής προστασίας και συνίσταται σε δύο θεμελιώδεις διαστάσεις της δικαστικής προστασίας –την ορθότητα και την ταχύτητα-. Ορθότητα σημαίνει ερμηνεία και εφαρμογή των κρίσιμων κανόνων δικαίου αλλά και αιτιολόγηση των δικαστικών αποφάσεων. Η ταχύτητα στην απονομή της δικαιοσύνης βασίζεται στην θέση προθεσμιών για την άσκηση των δικονομικών δικαιωμάτων. Η δικαστική προστασία είναι αποτελεσματική όταν καταρχήν κατατείνει στην έκδοση ορθών αποφάσεων. Οι εγγυήσεις όμως αυτής της ορθότητας πρέπει να λειτουργούν εντός εύλογων χρονικών ορίων.

18. Ρήτρα της συνταγματικής νομιμότητας;

Σύμφωνα με την αρχή της συνταγματικής νομιμότητας η γενικότερη δράση όλων των κοινωτών του δικαίου πρέπει να είναι σύμφωνη με το Σύνταγμα και με τους σύμφωνους προς αυτό νόθους. Τούτο συμβαίνει καθώς οι διατάξεις του Συντάγματος έχουν αυξημένη τυπική ισχύ ενώ οι διατάξεις του κοινού δικαίου, τυπικοί ή ουσιαστικοί νόθοι, εξειδικεύουν τις πρώτες.

19. Η συνταγματική προστασία των ενοχικών δικαιωμάτων

Στο άρθρο 17Σ προστατεύεται το ατομικά δικαίωμα της ιδιοκτησίας του ατόμου. Η ερμηνεία αυτού του άρθρου γνώρισε τρεις ιστορικές φάσεις.

- a. Σύμφωνα με την αρχική συστατική ερμηνεία του αντικειμένου προστασίας της ιδιοκτησίας και την παραδοσιακή αντίληψη, η ιδιοκτησία ταυτιζόταν με την κυριότητα και ως εκ τούτου περιοριζόταν το αντικείμενο προστασίας της ιδιοκτησίας στα εμπράγματα δικαιώματα [επιχειρήματα: αυτή ήταν η πραγματική βούληση του νομοθέτη +κίνδυνοι από μεγάλη διεύρυνση].

- b. Ύστερα, και με την συμβολή της νομολογίας του ΕΔΔΑ αλλά και της ίδιας της ΕΣΔΑ και του ΠΠΠ, στον όρο εντάχθηκαν και οι απαιτήσεις οικονομικού χαρακτήρα.
- c. Η τελευταία και τωρινή ερμηνεία που δίνεται στον όρο ιδιοκτησία έρχεται από την διεύρυνση του αντικειμένου προστασίας του Σ17. Με την νομολογία της Ολομέλειας του ΣτΕ, απόφαση 1116/ 2014, έγινε πια δεκτό ότι προστατεύονται και οι ενοχικές αξιώσεις.

20. Η αντιδιαδήλωση προστατεύεται από το δικαίωμα της συνάθροισης;

Το Σ11 προστατεύει μόνο την ήσυχη και χωρίς όπλα συνάθροιση. Ήσυχη δεν είναι μια συνάθροιση όταν αυτή εξελίσσεται ή απειλεί να εξελιχθεί σε βία κατά πραγμάτων ή προσώπων.

Εδώ διακρίνουμε την περίπτωση της αντιδιαδήλωσης. Όταν η βία προέρχεται από έξω εναντίον της συνάθροισης από μία άλλη συνάθροιση, η συνάθροιση που είναι ήσυχη προστατεύεται από το Σ11. Δεν μπορεί να διαλυθεί επειδή τρίτοι βιαιοπραγούν κατά της συνάθροισης. Μόνο στην περίπτωση που η αστυνομία δεν μπορεί να διαλύσει την βίαιη αντιδιαδήλωση + εφόσον απειλείται η ζωή/ σωματική ακεραιότητα των διαδηλωτών ή περιουσία τρίτων, μπορεί να διαλυθεί και η συνάθροιση που δέχεται επίθεση.

21. Ποιοι είναι γενικά οι περιορισμοί; [από Σ, νόμο, αναλογικότητα]

- από το συνταγματικό κείμενο [πχ 11- ήσυχη και χωρίς όπλα]
- επιφύλαξη υπέρ του νόμου [«όπως νόμος ορίζει»]
- σύγκρουση με άλλες διατάξεις
 - ο περιορισμοί των περιορισμών:
 - ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑΣ
 - Προσφορότητα/ καταλληλότητα
 - Αναγκαιότητα
 - Αναλογικότητα υπό στενή εννοία [οι δυσμενείς συνέπειες από την λήψη του περιοριστικού μέτρου να μην είναι δυσανάλογες σε σχέση με τα προσδοκώμενα οφέλη]
 - Ο ΠΥΡΗΝΑΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΝΑ ΜΗΝ ΑΝΑΙΡΕΙΤΑΙ

ΑΤΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ 2020

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΠΙΛΥΣΗΣ

(1) ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

- A) Ατομικός και αφηρημένος χαρακτήρας κανόνα δικαίου που επιβάλλει τον περιορισμό;
- π.χ. Γήπεδο Φιλαδέλφειας: προβλήματα με ατομικές διοικητικές πράξεις → ψήφιση νόμου που αφορούσε μόνο αυτήν την περίπτωση → αντισυνταγματικός
- B) Θίγεται ο πυρήνας του δικαιώματος;
- π.χ. Ελευθερία κίνησης: θα μείνεις σπίτι επ'αόριστον, μέχρι να σου πω να βγεις
- Γ) Εξυπηρετείται σκοπός δημοσίου συμφέροντος (πρέπει να προβλέπεται στο Σύνταγμα);
- π.χ. Προστασία του περιβάλλοντος (Σ.24§1), προστασία της δημόσιας υγείας (Σ.21§3)
- Δ) Τηρείται η αρχή της αναλογικότητας;
- (α) Προσφορότητα/καταλληλότητα: ο δικαστής δεν μπορεί να υποκαταστήσει τον νομοθέτη, επομένως εξετάζει μόνο αν το μέτρο είναι προδήλως απρόσφορο, δηλαδή αν είναι τελείως άσχετο με τον επιδιωκόμενο σκοπό, αν με άλλα λόγια δεν υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ μέτρου και σκοπού
 - ο π.χ. Η απαγόρευση του δικτύου 5G προκειμένου να εξασφαλιστεί η υγεία των πολιτών είναι προδήλως απρόσφορο μέτρο
 - (β) Αναγκαιότητα: εξετάζουμε αν υπήρχαν άλλα ηπιότερα μέτρα για την επίτευξη του ίδιου αποτελέσματος
 - ο π.χ. Θα μπορούσαν οι συντάξεις να είχαν υποστεί μικρότερες περικοπές;
 - (γ) Stricto sensu αναλογικότητα: στάθμιση κόστους και οφέλους, το μέτρο δεν είναι εν στενή έννοια αναλογικό αν το κόστος είναι δυσανάλογα υψηλό σε σχέση με το όφελος
 - ο π.χ. Αν στις δημόσιες υπηρεσίες όλα γίνονται πλέον ηλεκτρονικά, με σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος (Σ.24§1), το κόστος θα είναι δυσανάλογο, διότι υπάρχουν πολλοί πολίτες μη εξοικειωμένοι (προσβολή Σ.20 και Σ.10)

(2) ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

Παραλλαγή του (1). Ο περιορισμός προβλέπεται ήδη στο συνταγματικό άρθρο το οποίο κατοχυρώνει το δικαίωμα. Το Κράτος δρα για να επαναφέρει τον φορέα του δικαιώματος στο πλαίσιο που ορίζει το Σύνταγμα. Δεν τίθεται εδώ ζήτημα δημόσιου συμφέροντος.

- π.χ. Σ.13§2 θρησκευτική λατρεία (δικαίωμα), δημόσια τάξη και χρηστά ήθη (περιορισμός)

(3) ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Στόχος η στάθμιση και η πρακτική εναρμόνιση. Δεν υπάρχει δικαίωμα ιεραρχικά ανώτερο του άλλου, όλα είναι ίσης τυπικής αξίας. Αυτό που επιδιώκεται είναι να ικανοποιηθούν και τα δύο δικαιώματα εξίσου. Ad hoc στάθμιση.

- π.χ. Ροτόντα Θεσσαλονίκης: Κτήριο με πολλές χρήσεις που σήμερα θεωρείται πολιτιστικό μνημείο. Όταν αναστηλώθηκε, η Εκκλησία της Ελλάδος ζήτησε να ξαναγίνει εκκλησία, διότι κάποια στιγμή λειτούργησε ως τέτοια. Πολιτιστικοί σύλλογοι είπαν ότι κάτι τέτοιο θα αλλοίωνε τη φυσιογνωμία του. → Σύγκρουση Σ.13§1 (θρησκευτική λατρεία) και Σ.24§1 (πολιτιστικό περιβάλλον). Μέση λύση: Αποφασίστηκε η Ροτόντα να λειτουργεί κάποιες συγκεκριμένες Κυριακές του χρόνου ως εκκλησία, χωρίς όμως να αλλάξει η φυσιογνωμία του κτηρίου.

(4) ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΟΛΗ ΠΥΡΗΝΑ

Παραλλαγή του (3). Προσβάλλεται ο πυρήνας ενός δικαιώματος με την άσκηση του άλλου. Δεν τίθεται ζήτημα πρακτικής εναρμόνισης. Υπάρχει ξεκάθαρη παραβίαση του δικαιώματος.

- π.χ. φωτογράφιση σεξουαλικής ζωής διάσημου προσώπου: σύγκρουση μεταξύ αφενός Σ.9§1 και αφετέρου Σ.14§1 και Σ.5Α§1 – δεν χωρεί στάθμιση, γιατί η ερωτική ζωή βρίσκεται στον πυρήνα της ιδιωτικής ζωής και εδώ παραβιάζεται

(5) ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΚΟΠΩΝ

Παραλλαγή του (3). Ίδια μεθοδολογία με τη σύγκρουση δικαιωμάτων, αλλά εδώ αφορά σκοπούς του Κράτους.

- π.χ. στάθμιση μεταξύ Σ.24 (προστασία περιβάλλοντος) και Σ.106 (ανάπτυξη εθνικής οικονομίας)

(6) ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ

Η αρχή της ισότητας επιβάλλει όμοια μεταχείριση ουσιωδώς όμοιων καταστάσεων και ανόμοια μεταχείριση ανόμοιων καταστάσεων. Διαταράσσεται όταν αδικαιολόγητα δίνεται ένα προνόμιο (π.χ. επίδομα) ή επιβάλλεται ένα βάρος (π.χ. φόρος) σε έναν και όχι σε άλλον.

- π.χ. η πρόβλεψη ενιαίου ύψους για εισόδο στις στρατιωτικές σχολές για άντρες και γυναίκες παραβιάζει την αρχή της ισότητας, διότι κατά τεκμήριο οι γυναίκες είναι πιο κοντές και άρα αποκλείονται περισσότερες – έμμεση διάκριση

Πρώτα ψάχνουμε αν οι καταστάσεις είναι όμοιες ή ανόμοιες σχετικά με τη ρύθμιση που κρίνεται (δηλαδή ποια είναι η ratio της ρύθμισης, γιατί θεσπίστηκε). Αν κρίνουμε ότι οι καταστάσεις είναι όμοιες και η μεταχείριση ανόμοια, ακολουθούμε την ίδια μέθοδο με τον έλεγχο συνταγματικότητας περιορισμού (αφού πρόκειται για απόκλιση από το Σ.4§1).

- π.χ. Το επίδομα τέκνων δίνεται σε όσους έχουν τέκνα. Ratio της ρύθμισης είναι η οικονομική ενίσχυση και ελάφρυνση των οικογενειών και η ενίσχυση της τεκνοποιίας. Επομένως, συγκρίνουμε τις οικογένειες που έχουν τέκνα.
 - Όταν το επίδομα τέκνου δίνεται μόνο σε οικογένειες με φυσικά και όχι θετά τέκνα, εισάγεται ανόμοια μεταχείριση όμοιων καταστάσεων (δεν ενδιαφέρει ο τρόπος απόκτησης του τέκνου). Άρα υπάρχει άμεση παραβίαση της αρχής της ισότητας.
 - Είναι διαφορετικό αν το επίδομα τέκνων δίνεται σε όλους μεν, αλλά δίνεται και κάτι παραπάνω στην πολύτεκνη οικογένεια. Εδώ δεν είναι όμοιες οι καταστάσεις (άλλο να έχεις ένα τέκνο και άλλο περισσότερα). Αλλά αν υποστηρίξουμε ότι είναι όμοιες οι καταστάσεις και ανόμοια η μεταχείριση, ακολουθούμε τη μέθοδο του περιορισμού δικαιώματος. Εδώ υπάρχει δημόσιος σκοπός (Σ.21§2, Σ.21§5), άρα θεμιτή η απόκλιση από την αρχή της ισότητας.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 1

Σε νόμο με τίτλο «Αναμόρφωση των δημόσιων οικονομικών και της ιδιωτικής οικονομικής πρωτοβουλίας» προβλέπονται, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα: **α)** Επιβάλλεται για όλους ενιαίος φόρος εισοδήματος 20% από το πρώτο ευρώ. **β)** Η κατώτατη σύνταξη ορίζεται στα 100 ευρώ μηνιαίως. **γ)** Δημοσιοποιούνται στο διαδίκτυο τα ονόματα όλων ανεξαιρέτως των οφειλετών του Δημοσίου οποιαδήποτε κι αν είναι η οφειλή τους. **δ)** Εξουσιοδοτούνται οι Υπουργοί Οικονομικών και Παιδείας να επιβάλουν πλαφόν στα δίδακτρα των ιδιωτικών σχολείων. **ε)** Όσοι είναι πάνω από 25 ετών απαγορεύεται να συμμετάσχουν στις πανελλήνιες εξετάσεις για την εισαγωγή στις Νομικές Σχολές, λόγω της υπερπληθώρας των δικηγόρων. **στ)** Απαγορεύεται στους δημοσίους υπαλλήλους να ασκούν οποιαδήποτε άλλη οικονομική δραστηριότητα, όσοι δε νομίμως ασκούσαν μέχρι σήμερα οφείλουν να την παύσουν μέσα σε δύο ημέρες από τη δημοσίευση του νόμου στο ΦΕΚ. Αναδείξατε τα ζητήματα συνταγματικού δικαίου που ανακύπτουν.

α) Αντισυνταγματικό. Αντίκειται στην αναλογική ισότητα Σ.4§5 (συμμετοχή καθενός στα δημόσια βάρη ανάλογα με τις δυνάμεις του).

β) Σ.21§5 κατοχύρωση δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση. Αντισυνταγματικό. Αντίκειται στην αξία του ανθρώπου Σ.2§1. Ο άνθρωπος εισέρχεται σε μια ηλικία αντιπαραγωγική που δεν μπορεί να δουλέψει.

γ) Επιχειρηματολογία Δημοσίου: Κάποιος που δεν εκπληρώνει τις φορολογικές υποχρεώσεις του προς το Δημόσιο, κατ'επέκταση βλάπτει το κοινωνικό σύνολο. Επομένως, πρέπει να το γνωρίζει το κοινωνικό σύνολο.

Αντίλογος (ΑΠΔΠΧ) – σύγκρουση με Σ.9Α

- (1) Όχι δημοσιοποίηση για μικρές οφειλές (αρχή αναλογικότητας, επαχθές μέσο)
- (2) Όχι για οφειλές ανεπίδεκτες εισπράξεως (όταν δηλαδή κάποιος αποδεδειγμένα δεν μπορεί να πληρώσει, απρόσφορο μέσο)
- (3) Όχι όταν η νομιμότητα της οφειλής εκκρεμεί (παραβίαση «τεκμηρίου αθωότητας» εν ευρεία εννοία: πρέπει πρώτα να τελεσιδικήσει η απόφαση που κρίνει ότι υπάρχει οφειλή)

δ) ΣτΕ: Συνδυασμός Σ.16§1 και Σ.5§1. Είναι συνταγματικό να τεθεί πλαφόν στα δίδακτρα ιδιωτικών σχολείων. Ακόμα και στις περιπτώσεις ιδιωτικών σχολείων, υπάρχει σύνδεση με το δημόσιο αγαθό της εκπαίδευσης. Δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται η ιδιωτική εκπαίδευση ως οποιαδήποτε οικονομική επιχείρηση, λόγω της δημόσιας πτυχής της παροχής εκπαίδευσης. Όμως, δεδομένης της συνταγματικής κατοχύρωσης της οικονομικής ελευθερίας, το πλαφόν πρέπει να εξασφαλίζει τα έξοδα του σχολείου συν ένα εύλογο περιθώριο κέρδους. Πρόκειται για επιχειρηματική δραστηριότητα που ασκείται από ιδιώτες. [Το ίδιο ισχύει και για τις επιχειρήσεις στον τομέα της υγείας. Υπάρχει αντίστοιχη νομολογία ως προς τα νοσήλια ιδιωτικών κλινικών.]

ε) Δικαίωμα εισαγωγής – αρχή της αξιοκρατίας και της ίσης πρόσβασης όλων των πολιτών στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα (Σ.16). Η διαφύλαξη των συντεχνιακών συμφερόντων (αυτών που ήδη ασκούν ένα επάγγελμα) δεν αποτελούν θεμιτό λόγο για τον περιορισμό της οικονομικής

ελευθερίας άλλων προσώπων που θέλουν να εισέλθουν στο επάγγελμα. Υπάρχει και παραβίαση της αρχής της ισότητας υπό την ειδικότερη έκφανση της αρχής της αξιοκρατίας.

στ) Κατά τον ΥπαλλΚ επιτρέπεται με ειδική άδεια. Πάντως, τέτοιος νόμος είναι συνταγματικός. Όμως, οποιοσδήποτε περιορισμός πρέπει να τηρεί, εκτός από την αρχή της αναλογικότητας, και την αρχή της δικαιολογημένης/προστατευόμενης εμπιστοσύνης, ως ειδικότερη έκφανση της αρχής του κράτους δικαίου (Σ.25§1). Επομένως, όταν το Κράτος προβαίνει στη θέσπιση ρυθμίσεων που περιορίζουν την οικονομική ελευθερία, πρέπει να μην το κάνει αιφνίδια και άμεσα, ώστε να μην δημιουργήσει προβλήματα σε αυτούς.

Γερμανικό Συνταγματικό Δικαστήριο: Σε τέτοιες περιπτώσεις θα πρέπει να υπάρχει μια μεταβατική ρύθμιση που επιβάλλεται συνταγματικά για λόγους προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της αρχής της αναλογικότητας

Μπορεί να γίνει αυτό, είναι όμως αντισυνταγματικός κατά το μέτρο που προβλέπει την άμεση ισχύ του (από τη δημοσίευση στο ΦΕΚ) χωρίς να προβλέπει μεταβατική ρύθμιση, για να δοθεί η ευκαιρία σε όσους έχουν άδεια να προσαρμόσουν τη ζωή τους στις ήδη ανειλημμένες υποχρεώσεις.

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 2

Κατά τη διάρκεια της καλοκαιρινής περιόδου, λόγω της αυξημένης τουριστικής κίνησης, ψηφίζεται νόμος με αντικείμενο τη ρύθμιση της οργανωμένης κατασκήνωσης (κάμπινγκ), τη λειτουργία των καταστημάτων τις Κυριακές και την απαγόρευση του καπνίσματος σε χώρους υγειονομικού ενδιαφέροντος. Ειδικότερα:

α) Ως προς το ελεύθερο κάμπινγκ, το νομοσχέδιο προβλέπει ότι απαγορεύεται η εγκατάσταση σκηνών και η στάθμευση τροχόσπιτων σε αρχαιολογικούς χώρους, αιγιαλούς, παραλίες και κοινόχρηστους χώρους.

β) Για τη λειτουργία των καταστημάτων τις Κυριακές, προβλέπεται ότι θα επιτρέπεται πιλοτικά για ένα χρόνο η προαιρετική λειτουργία των εμπορικών καταστημάτων όλες τις Κυριακές του χρόνου σε προκαθορισμένες περιοχές όπου παρατηρείται μεγάλη τουριστική κίνηση. [βλ. ΣτΕ 100/2017]

γ) Σχετικά με την απαγόρευση του καπνίσματος, απαγορεύτηκε πλήρως το κάπνισμα και η κατανάλωση προϊόντων καπνού σε όλα τα καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος. Στην αιτιολογική έκθεση σημειώνεται ότι η πλήρης απαγόρευση υιοθετείται λόγω της αναποτελεσματικότητας προηγούμενων νομοθετημάτων που προέβλεπαν μόνο μερική απαγόρευση του καπνίσματος στους ανωτέρω χώρους. Ο Α, ιδιοκτήτης καταστήματος υγειονομικού ενδιαφέροντος και καπνιστής, διαβλέποντας ότι η εφαρμογή της νέας νομοθεσίας θα οδηγήσει σε μεγάλη διαρροή της πελατείας του, αποφασίζει να προσφύγει στη δικαιοσύνη. Καταφέρνει, μάλιστα, να πείσει τους φίλους του Β και Γ, θαμώνες του καταστήματος και φανατικούς καπνιστές, να συνδράμουν στον δικαστικό του αγώνα. [βλ. ΣτΕ 4171/2012]

α) Είναι περιορισμός που τίθεται με κανόνα δικαίου γενικού και αφηρημένου χαρακτήρα. Περιορίζεται το δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας (Σ.5§1), διότι απαγορεύεται η ανάπτυξη των βιοτικών λειτουργιών στους χώρους αυτούς. Δεν είναι το δικαίωμα

της ελευθερίας κίνησης (ελεύθερα κινείσαι στους χώρους αυτούς) και εγκατάστασης (για να περιορίζεται αυτό, πρέπει να προβλέπονται οι χώροι ως εγκατάστασης), ούτε της κατοικίας. Δεν θίγεται ο πυρήνας του δικαιώματος, διότι υπάρχουν εναλλακτικές: το οργανωμένο κάμπινγκ. Ο πυρήνας θα θιγόταν αν απαγορευόταν πάντα και παντού το κάμπινγκ. Εδώ, απαγορεύεται μόνο το ελεύθερο κάμπινγκ σε συγκεκριμένους χώρους. Ο σκοπός δημοσίου συμφέροντος που εξυπηρετείται είναι η προστασία του περιβάλλοντος, φυσικού και πολιτιστικού (Σ.24§1).

Ως προς την αρχή της αναλογικότητας, το μέτρο δεν είναι προδήλως απρόσφορο, δηλαδή τελείως άσκοπο με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Το μέτρο δεν είναι αναγκαίο, διότι υπάρχουν άλλα ηπιότερα μέτρα (π.χ. πρόστιμα, περιορισμένος αριθμός ατόμων σε κάθε χώρο, περιορισμένη διάρκεια). [Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι είναι αναγκαίο μέτρο, λόγω της αρχής της πρόληψης, ή ότι στο παρελθόν λήφθηκαν ηπιότερα μέτρα χωρίς αποτέλεσμα (αυτό καλύτερα να δίνεται από το πρακτικό).] Το μέτρο είναι *stricto sensu* αναλογικό, διότι το κόστος (περιορισμός του κάμπινγκ σε συγκεκριμένους χώρους) είναι μικρότερο από το όφελος (προστασία του περιβάλλοντος). [Και εδώ μπορεί να υποστηριχθεί το αντίθετο.]

β) Γενικός και αφηρημένος χαρακτήρας κανόνα δικαίου. Περιορισμός Σ.5§1 (οικονομική ελευθερία), Σ.21§1 (οικογένεια), Σ.13§1 (θρησκευτική λατρεία). Η Κυριακή είναι μια μέρα που ο πολίτης έχει οργανώσει έτσι ώστε να την αφιερώνει στον εαυτό του και στην οικογένειά του (τα παιδιά δεν πηγαίνουν σχολείο κτλ.). Είναι μέρα ανάπαυσης. Επίσης, στον ανωτέρω νόμο δεν προβλέπεται άλλη μέρα ανάπαυσης. Παρά το προαιρετικό του μέτρου, υπάρχει και ο ελεύθερος ανταγωνισμός, άρα στην πράξη δεν είναι τόσο προαιρετικό. Σε κάθε περίπτωση, αν ο εργοδότης αποφασίσει τη λειτουργία της επιχείρησης, οι εργαζόμενοι δεν έχουν επιλογή. Άρα θίγεται ο πυρήνας των δικαιωμάτων.

Αν θεωρηθεί ότι δεν θίγεται ο πυρήνας (προαιρετικό μέτρο κτλ.), αναζητούμε τον σκοπό δημοσίου συμφέροντος που εξυπηρετείται με το μέτρο. Κατά μια άποψη είναι η ενίσχυση των τουριστικών επιχειρήσεων και η τόνωση της οικονομίας, της τουριστικής βιομηχανίας κτλ., βάσει του Σ.106§1. Υπάρχει, όμως, και το Σ.106§2. Μεγάλη κουβέντα αν το δημοσιονομικό συμφέρον είναι δημόσιο συμφέρον (πριν το 2012 υπήρχε πάγια νομολογία που υποστήριζε ότι δεν είναι). Το κέρδος ορισμένων επιχειρήσεων δεν είναι σκοπός δημοσίου συμφέροντος.

Αν δεχτούμε ότι υπάρχει σκοπός δημοσίου συμφέροντος, προχωράμε στην αρχή της αναλογικότητας. Τονώνεται η εθνική οικονομία αν λειτουργούν όλα τα καταστήματα συνέχεια, άρα το μέτρο δεν είναι προδήλως απρόσφορο. Δεν είναι όμως αναγκαίο διότι υπάρχουν άλλα ηπιότερα μέτρα (π.χ. όχι όλες τις Κυριακές αλλά μόνο κατά τις περιόδους που υπάρχει αυξημένη τουριστική κίνηση, περιορισμένο ωράριο). Το μέτρο δεν είναι *stricto sensu* αναλογικό, διότι δεν έχουν όλες οι επιχειρήσεις το ίδιο όφελος, αλλά και το κόστος είναι μεγάλο: δεν θα υπάρχει η Κυριακή ως μέρα ανάπαυσης.

γ) Γενικός και αφηρημένος χαρακτήρας κανόνα δικαίου. Περιορισμός του Σ.5§1 (ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας) για τους Α, Β και Γ που είναι καπνιστές και του Σ.5§1 (οικονομική ελευθερία) για τον Α που είναι και επιχειρηματίας. Δεν θίγεται ο πυρήνας του Σ.5§1 (δεν απαγορεύτηκε πάντα και παντού το κάπνισμα, ούτε η απώλεια πελατείας λόγω του μέτρου θίγει στον πυρήνα την οικονομική ελευθερία). Εξυπηρέτηση σκοπών δημοσίου συμφέροντος οι Σ.21§3 (δημόσια υγεία) και Σ.22§5 (μη επιβάρυνση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης).

Αρχή αναλογικότητας:

- Προσφορότητα: όχι προδήλως απρόσφορο μέτρο, γιατί υπάρχουν ιατρικά δεδομένα που συνδέουν ξεκάθαρα το κάπνισμα με τις επιπτώσεις στην υγεία των καπνιστών και των παθητικών καπνιστών
- Αναγκαιότητα: αναγκαίο μέτρο, γιατί σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση εφαρμόστηκαν ηπιότερα μέτρα που δεν ήταν αποτελεσματικά
- Stricto sensu αναλογικότητα: μέτρο εν στενή εννοία αναλογικό, γιατί το μόνο κόστος είναι οι καπνιστές να βγαίνουν έξω για να καπνίσουν

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 3

Σε μεσημεριανή εκπομπή, ο τηλεοπτικός σταθμός X παρουσίασε ρεπορτάζ με εικόνες από την ερωτική ζωή της τηλεπαρουσιάστριας Ψ που είχαν ληφθεί από απόσταση σε πισίνα ιδιωτικής έπαυλης. Ταυτόχρονα, διάφορα πρόσωπα που βρίσκονταν στο στούντιο προέβαιναν σε χλευαστικά σχόλια σχετικά με τις επιλογές της Ψ στον προσωπικό της βίο. Κατόπιν τούτου, το ΕΣΡ κάλεσε τον σταθμό να εκφράσει τις απόψεις του εντός 24 ωρών. Οι εκπρόσωποι του σταθμού δεν υπέβαλαν οποιοδήποτε έγγραφο και το ΕΣΡ αποφάσισε την επιβολή προστίμου στον σταθμό X λόγω προσβολής του ιδιωτικού βίου της Ψ. Οι εκπρόσωποι του σταθμού υποστηρίζουν ότι απολύτως δικαιολογημένα παρουσιάστηκε το ρεπορτάζ σχετικά με την προσωπική ζωή της Ψ ενόψει του ιδιαίτερου ενδιαφέροντος του κοινού σε όλα τα ζητήματα που αφορούν μία τηλεοπτική προσωπικότητα όπως η Ψ. Είναι βάσιμος ο ισχυρισμός του τηλεοπτικού σταθμού X;

Σύγκρουση δικαιωμάτων και πρακτική εναρμόνιση – άρθρα που καλούνται σε εφαρμογή:

- Ψ: Σ.9§1 (ερωτική ζωή, ιδιωτική ζωή, εύλογη προσδοκία ιδιωτικότητας στην ιδιωτική έπαυλη), Σ.5§1 (ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, ερωτική ζωή), Σ.2§1 (αξία του ανθρώπου, χλευαστικά σχόλια)
- X: Σ.14§1 (ελευθερία της έκφρασης), Σ.5Α§1 (δικαίωμα στην πληροφόρηση), Σ.15§2 (τηλεοπτική εκπομπή, ποιοτική στάθμη)

Δεν τίθεται ζήτημα στάθμισης ως προς το Σ.9§1. Θίγεται ο πυρήνας του δικαιώματος. Ο δημοσιογράφος και το πάνελ παραβίασαν εσκεμμένα τον ιδιωτικό βίο της Ψ. Κατά το ΣτΕ, η ερωτική ζωή του ατόμου βρίσκεται στον πυρήνα της ιδιωτικής ζωής, επομένως δεν μπορεί να γίνει αντικείμενο πληροφόρησης. Δεν τίθεται επίσης στάθμιση μεταξύ Σ.5§1 και Σ.2§1 αφενός και Σ.14§1 και Σ.5Α§1, διότι τα τελευταία υποχωρούν πλήρως μπροστά στην ερωτική ζωή.

Σημειώνεται ότι το Σ.9§1, το Σ.5§1 (ως προς την ερωτική ζωή) και το Σ.2§1 αναπτύσσουν άμεση τριτενέργεια.

Ως προς το Σ.15§2 τίθεται ζήτημα εξασφάλισης της ποιοτικής στάθμης της εκπομπής. Αφορά την άσκηση της ελευθερίας έκφρασης μέσω της τηλεόρασης.

[Θα μπορούσαμε να προβούμε σε μια στάθμιση αν η Ψ έπινε καφέ με μια φίλη της με την οποία ήταν τσακωμένη και τα ξαναβρήκαν (πάλι πάντως θα υπήρχε παραβίαση του Σ.9§1), ή αν η πισίνα ήταν δημόσια. Βέβαια πάλι δεν θα ήταν ανεκτά τα χλευαστικά σχόλια.]

ΕΣΔΑ 8§1 (ιδιωτική ζωή) και ΕΣΔΑ 10 (ελευθερία έκφρασης και τύπου) – το ΕΔΔΑ λαμβάνει υπόψη 5 παραμέτρους/μεταβλητές:

- Συμβολή της πληροφορίας σε διάλογο γενικού ενδιαφέροντος (όχι απλό κουτσομπολιό)
- Δημοσιότητα προσώπου (άλλο ο διάσημος ηθοποιός και άλλο η γυναίκα του που δεν περιμένει να τη φωτογραφίσουν)
- Προηγθείσα επικοινωνία πριν τη δημοσίευση (δεν ταυτίζεται με τη συναίνεση)
- Περιεχόμενο πληροφορίας
- Περιστάσεις λήψης πληροφορίας των εικόνων (π.χ. φωτογράφιση με κρυφή κάμερα)

[3 επίπεδα προσβολής δικαιωμάτων προσώπων

- (1) Δημόσιο πρόσωπο – πιο ανεκτικό στην προσβολή των Σ.5§1 και Σ.2§1 (π.χ. σάτιρα)
- (2) Πρόσωπο της επικαιρότητας – ανεκτικό αλλά όχι όσο το δημόσιο πρόσωπο
- (3) Άσημο πρόσωπο – μη ανεκτικό]

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 4

Με απόφαση της Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ), επιβλήθηκε εις βάρος τηλεοπτικού σταθμού πρόστιμο ύψους 100.000 ευρώ για παράβαση της νομοθεσίας περί απορρήτου των επικοινωνιών. Η παράβαση συντελέστηκε από τον τηλεοπτικό σταθμό με τη χρήση υλικού μαγνητοφωνημένης συνομιλίας μεταξύ ενός διπλωμάτη, ο οποίος συμμετείχε στο παρελθόν σε διαπραγματεύσεις με την Βόρεια Μακεδονία αναφορικά με την αναγνώριση της χώρας αυτής με άλλο όνομα, και ενός δημοσιογράφου του σταθμού. Από τη συνομιλία αυτή προκύπτουν σημαντικές πληροφορίες για το ζήτημα. Ο διπλωμάτης καταγγέλλει ότι η μετάδοση έγινε χωρίς τη συναίνεσή του και ο τηλεοπτικός σταθμός γνώριζε την προέλευση του υλικού (ότι δηλαδή ήταν αποτέλεσμα παράνομης μαγνητοφώνησης). Είναι θεμιτή η μετάδοση της συγκεκριμένης συνομιλίας από τον τηλεοπτικό σταθμό;

Δεν μας ενδιαφέρει ο σκοπός δημοσίου συμφέροντος – πρόκειται για δύο ιδιώτες που ασκούν τα δικαιώματά τους και υπάρχει σύγκρουση – δεν συμμετέχει το Κράτος – τα δικαιώματα περιορίζονται μόνο από το Κράτος (με ουσιαστικό νόμο π.χ. και με Υπουργική Απόφαση)

Δικαιώματα που συγκρούονται και άρθρα που καλούνται σε εφαρμογή:

- Διπλωμάτης: Σ.19§1 (μαγνητοφώνηση συνομιλίας), Σ.19§3 (μετάδοση συνομιλίας) – όχι Σ.15§2 γιατί το πρόστιμο δεν επιβλήθηκε από το ΕΣΡ
- Τηλεοπτικός σταθμός: Σ.5Α§1 (ζήτημα γενικού ενδιαφέροντος), Σ.14§1

Τίθεται ζήτημα στάθμισης; Όχι, το Σ.19 θίγεται στον πυρήνα του (δημοσιοποίηση συνομιλίας χωρίς συναίνεση). Ο ιδιώτης εσκεμμένα παραβίασε το απόρρητο των επικοινωνιών. Δεν μας ενδιαφέρει ότι το ζήτημα είναι δημοσίου ενδιαφέροντος.

[Αν ο διπλωμάτης είχε δώσει τη συναίνεσή του (όχι αν είχε ενημερωθεί και δεν είχε συμφωνήσει), δεν θα ετίθετο ζήτημα στάθμισης.]

[Θα μπορούσε να τεθεί ζήτημα στάθμισης, επειδή πρόκειται για ζήτημα κοινού ενδιαφέροντος (Σ.5Α§1 πληροφόρηση του κοινού), εάν:

- Η πληροφορία προερχόταν από άλλη πηγή και δεν προέβαινε στην παραβίαση ο ίδιος ο δημοσιογράφος, αλλά απλά τη μετέδιδε
- Ο δημοσιογράφος παρέθετε με δικά του λόγια τμήμα της συνομιλίας
- Ο δημοσιογράφος δεν δημοσίευε το όνομα του διπλωμάτη]

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 5

Με νόμο που ψηφίστηκε από τη Βουλή εξαιρέθηκαν από την κατεδάφιση για λόγους προαγωγής της τουριστικής ανάπτυξης οικοδομικά συγκροτήματα ξενοδοχειακών επιχειρήσεων που είχαν ανεγερθεί και λειτουργούσαν από δεκαετίας σε αναδασωτέες δασικές εκτάσεις. Σωματείο για την προστασία του περιβάλλοντος θέλει να στραφεί κατά του νόμου και να ζητήσει την κήρυξη των παραπάνω νομοθετικών ρυθμίσεων ως αντισυνταγματικών. Κρίνεται το επιχείρημα του σωματείου.

Σύγκρουση και στάθμιση δημοσίων σκοπών και άρθρα που καλούνται σε εφαρμογή

- Σ.24 (προστασία του περιβάλλοντος, οικολογική ισορροπία και βιώσιμη ανάπτυξη)
- Σ.106 (εθνική οικονομική ανάπτυξη, εκμετάλλευση φυσικών πόρων της χώρας, δημοσιονομικοί σκοποί, τουρισμός)
- Θα μπορούσε να αναφερθεί και το Σ.22§1 (εργασία, μια ενδεχόμενη κατεδάφιση θα ανέτρεπε τον εργασιακό βίο των εργαζομένων)

[Δεν πρόκειται για περίπτωση αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, αλλά για κατεδάφιση παράνομων ξενοδοχείων.]

Δεν θίγεται ο πυρήνας κάποιου από τα δύο δικαιώματα (π.χ. δεν καταλήφθηκε όλη η αναδασωτέα έκταση). Επομένως, παραθέτουμε προτάσεις για την εκπλήρωση όλων των σκοπών δημοσίου συμφέροντος. Θα μπορούσαν να επιβληθούν περαιτέρω υποχρεώσεις στα ξενοδοχεία σε λήψη μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος (π.χ. πυροπροστασία, δενδροφύτευση, αγροτουριστικός χαρακτήρας, αντισταθμιστικά οφέλη όπως η μείωση εκτάσεων προς οικοδόμηση σε άλλες περιοχές).

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 6

Για την ανέγερση ναού οποιουδήποτε δόγματος απαιτείται προηγούμενη άδεια του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ορίζεται επιπλέον ότι ο Υπουργός δεν χορηγεί τη σχετική άδεια εάν κρίνει ότι δεν συντρέχουν ουσιαστικοί λόγοι που δικαιολογούν την ανέγερση ναού σε συγκεκριμένη περιοχή. Οι πιστοί ορισμένου χριστιανικού δόγματος υποβάλλουν αίτηση για τη χορήγηση άδειας ανέγερσης ναού στην πόλη Χ. Ο Υπουργός απορρίπτει την αίτηση με την αιτιολογία ότι δεν υφίσταται πραγματική ανάγκη για τη λειτουργία ναού στην πόλη δεδομένου ότι οι πιστοί του εν λόγω δόγματος

μπορούν να ασκήσουν τα λατρευτικά τους καθήκοντα στο ναό του ίδιου δόγματος της γειτονικής πόλης. Ποιους ισχυρισμούς θα μπορούσαν να προβάλουν οι αιτούντες;

Σε εφαρμογή καλείται το Σ.13§2 (θρησκευτική λατρεία). Αποθετικός εννοιολογικός προσδιορισμός του δικαιώματος: σφαίρα στην οποία δεν μπορεί να εισβάλει το κράτος + προϋποθέσεις που πρέπει να σέβεται ο φορέας του δικαιώματος. Το ίδιο το άρθρο θέτει τα συνταγματικά όρια (γνωστή θρησκεία, δημόσια τάξη, χρηστά ήθη).

- Η διοίκηση έχει δέσμια αρμοδιότητα να χορηγήσει άδεια ανέγερσης ή λειτουργίας ναού, όταν, κρίνοντας με βάση αντικειμενικά κριτήρια, καταλήγει ότι πληρούνται τα ίδια τα στοιχεία που θέτει το Σύνταγμα ως όρια άσκησης του δικαιώματος. Επομένως, ο Υπουργός δικαιούται να ελέγξει αν η θρησκεία είναι γνωστή και ότι δεν προσκρούει στη δημόσια τάξη και στα χρηστά ήθη. Εφόσον πληρούνται τα κριτήρια, υποχρεούται να χορηγήσει την άδεια.
- Ο ίδιος ο νόμος είναι αντισυνταγματικός διότι δίνει διακριτική ευχέρεια στη διοίκηση.
- [Με βάση το Σ.13§1, η θρησκευτική συνείδηση είναι απαραβίαστη – όχι περιορισμοί.]
- [Αν με βάση το πρακτικό ο Υπουργός έκρινε με διακριτική ευχέρεια, δεν θα μιλούσαμε για προσδιορισμό, αλλά για περιορισμό του δικαιώματος.]
- [Αν με βάση το πρακτικό ο Υπουργός απέρριπτε την αίτηση επειδή υπάρχει άλλος ναός στην ίδια πόλη, τότε θα ερευνούσαμε την συνταγματικότητα του περιορισμού και θα καταλήγαμε στο ότι δεν υπάρχει δημόσιος σκοπός.]

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 7

Με απόφαση του προϊσταμένου της Διεύθυνσης Δασών, αποφασίστηκε η κατεδάφιση αυθαίρετης κατασκευής της Ιεράς Μητρόπολης, καθώς είχε καταλάβει έκταση ενός περίπου στρέμματος αναδασωτέας έκτασης και επ' αυτής είχε κατασκευάσει μνημείο. Η Μητρόπολη επιθυμεί να προσφύγει δικαστικά προβάλλοντας ότι η απόφαση παραβιάζει τη θρησκευτική ελευθερία και την ειδικότερη εκδοχή της ελευθερίας της λατρείας. Ευσταθεί ο ισχυρισμός αυτός;

Εννοιολογικός προσδιορισμός. Σ.13§4 (άρνηση συμμόρφωσης στους νόμους) ή Σ.13§2 (αν θεωρήσουμε ότι η μη συμμόρφωση στον πολεοδομικό νόμο προσκρούει στη δημόσια τάξη).

- Η άσκηση της λατρείας μπορεί να εμποδιστεί ή να απαγορευθεί όταν ασκείται κατά παράβαση της νομοθεσίας. Καταπάτηση αναδασωτέας έκτασης. Δεν χρειάζεται καν προσφυγή στο Σ.24.
- Εδώ το Κράτος δεν περιορίζει το δικαίωμα θρησκευτικής λατρείας, απλά το επαναφέρει στον αρχικό του προσδιορισμό
- Το Σ.13§2 προστατεύει τους πιστούς από τις αυθαίρετες παρεμβάσεις του Κράτους, δεν επιτρέπει όμως την μη συμμόρφωση στους νόμους και στο Σύνταγμα. Για παράδειγμα, δεν κατοχυρώνει δικαίωμα λατρείας σε συγκεκριμένο χώρο (π.χ. σε δάσος, στην πλατεία Συντάγματος).

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 8

Ο Α, αξιωματικός της ΕΛ.ΑΣ. σε αποστρατεία, ο οποίος απέκτησε το πτυχίο της Νομικής το 2001, ζητά να εγγραφεί στο μητρώο ασκουμένων το 2020. Η αίτηση απορρίπτεται από το ΔΣ του εν λόγω δικηγορικού συλλόγου για τους εξής λόγους: **α)** έχει παρέλθει το μέγιστο χρονικό διάστημα της πενταετίας που προβλέπεται από τον Κώδικα περί Δικηγόρων από τη λήψη του πτυχίου μέχρι την εγγραφή στο μητρώο ασκουμένων, και **β)** ο Α έχει υπερβεί το προβλεπόμενο στον ίδιο Κώδικα ηλικιακό όριο των 33 ετών. Είναι συνταγματικά ανεκτές οι διατάξεις που επικαλείται προς αιτιολόγηση της απορριπτικής του απόφασης ο δικηγορικός σύλλογος; [ΣτΕ 3516/2013]

Καλείται σε εφαρμογή το Σ.5§1 (είσοδος στο επάγγελμα). Πρόκειται για περιορισμό του δικαιώματος. Αν ο Α δεν είχε πτυχίο Νομικής, δεν θα επρόκειτο για περιορισμό.

[Δεν επικαλούμαστε μαζί το Σ.5§1 (ελεύθερο επάγγελμα) και το Σ.22§1 (εξαρτημένη εργασία). Πάντως, ακόμα κι αν πρόκειται για εξαρτημένη εργασία, ως προς την είσοδο στο επάγγελμα επικαλούμαστε το Σ.5§1.]

α) Γενικός και αφηρημένος χαρακτήρας κανόνα δικαίου: Κώδικας περί Δικηγόρων (τυπικός νόμος). Για όλους όσους αφορά η πάροδος της πενταετίας.

Πυρήνας του δικαιώματος: Κατά μία άποψη δεν θίγεται, γιατί μπορεί να ασκήσει κι άλλα επαγγέλματα. Κατά άλλη άποψη θίγεται, διότι η δικηγορία είναι το σύνηθες επάγγελμα που ασκείται με πτυχίο Νομικής.

Σκοπός δημοσίου συμφέροντος: Αν δεχθούμε ότι δεν θίγεται ο πυρήνας του δικαιώματος, προχωράμε στην αναζήτηση σκοπού δημοσίου συμφέροντος. Το δικηγορικό επάγγελμα θεωρείται λειτούργημα, διότι συνδέεται με την απονομή της δικαιοσύνης (Σ.87). [Αντίστοιχα το ιατρικό επάγγελμα συνδέεται με τη δημόσια υγεία.] Επομένως, είναι θεμιτό να μην έχει αποξενωθεί ο υποψήφιος δικηγόρος από τις αποκτηθείσες ειδικές επιστημονικές γνώσεις του στη Νομική. Ειδικότερη όψη της εύρυθμης απονομής της δικαιοσύνης. [Πάντως, συντεχνιακοί λόγοι δεν μπορούν να εμποδίσουν την είσοδο στο επάγγελμα.]

Αρχή αναλογικότητας:

- Προσφορότητα: Δεν είναι προδήλως απρόσφορο, διότι υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της αποξένωσης και του χρόνου που μεσολάβησε από τη λήψη του πτυχίου.
- Αναγκαιότητα: Δεν είναι αναγκαίο, υπάρχουν ηπιότερα μέτρα. Μεγαλύτερη άσκηση, επιμόρφωση, σεμινάρια, επιπλέον εξετάσεις.
- Εν στενή εννοία αναλογικότητα: Στάθμιση μεταξύ κόστους και οφέλους. Υπέρμετρο κόστος ο ισόβιος αποκλεισμός κάποιου από επάγγελμα που έχει σπουδάσει.

β) Γενικός και αφηρημένος χαρακτήρας κανόνα δικαίου: Κώδικας περί Δικηγόρων. Περιορισμός για όλους όσοι έχουν κλείσει τα 33 έτη.

Πυρήνας του δικαιώματος: Το ίδιο. Κατά μία άποψη δεν θίγεται, γιατί μπορεί να ασκήσει κι άλλα επαγγέλματα. Κατά άλλη άποψη θίγεται, διότι η δικηγορία είναι το σύνηθες επάγγελμα που ασκείται με πτυχίο Νομικής.

Σκοπός δημοσίου συμφέροντος: Απονομή της δικαιοσύνης με ειδικότερη έκφανση τις διανοητικές ικανότητες του δικηγόρου (ηθική και διανοητική αρτιότητα).

Αρχή αναλογικότητας:

- Προσφορότητα: Όχι, προδήλως απρόσφορο. Δεν υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της διανοητικής αρτιότητας με την ηλικία των 33 ετών.
- Αναγκαιότητα: Το ίδιο. Δεν είναι αναγκαίο, υπάρχουν ηπιότερα μέτρα. Μεγαλύτερη άσκηση, επιμόρφωση, σεμινάρια, επιπλέον εξετάσεις.
- Εν στενή εννοία αναλογικότητα: Το ίδιο. Στάθμιση μεταξύ κόστους και οφέλους. Υπέρμετρο κόστος ο ισόβιος αποκλεισμός κάποιου από επάγγελμα που έχει σπουδάσει.

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 9

Σατιρικός καλλιτέχνης (Τζίμης Πανούσης) κατά τη διάρκεια προγράμματος σε νυχτερινό κέντρο διασκέδασης παρουσιάζει βίντεο που προβάλλεται με προτζέκτορα σε γιγαντοοθόνη στο οποίο εμφανίζεται διάσημος τραγουδιστής (Γιώργος Νταλάρας) να τραγουδά, να διακόπτεται η φωνή του και με ειδική μίξη της εικόνας να ρέει πακτωλός χρημάτων από το στόμα του. Ο τραγουδιστής ζητά τη διακοπή του προγράμματος. Εντοπίστε τα συνταγματικά ζητήματα. [ΑΠ 707/2004]

Σύγκρουση δικαιωμάτων: Σ.16§1 (ελευθερία της τέχνης) αφενός, και Σ.5§1 και Σ.2§1 (τιμή και αξιοπρέπεια) αφετέρου

Ο τραγουδιστής ανήκει στο 2^ο επίπεδο προστασίας (πρόσωπο της επικαιρότητας). Ως προς το Σ.2§1 δεν θίγεται ο πυρήνας. Όμως, θίγεται ο πυρήνας του Σ.5§1, διότι ο τραγουδιστής δεν μπορεί να ανεχθεί προσβολή της αξίας του στο όνομα της τέχνης. Ναι μεν τα δημόσια πρόσωπα υπόκεινται σε σάτιρα, όχι όμως στον ίδιο βαθμό με τα δημόσια πρόσωπα. [Αν το πρόσωπο ήταν άσημο, θα θιγόταν και ο πυρήνας του Σ.2§1. Αντίθετα, δημόσιο πρόσωπο θα έπρεπε να ανεχθεί τη σάτιρα.]

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 10

Γνωστός συγγραφέας εκδίδει βιβλίο (Μίμης Ανδρουλάκης, «Μ στη νιοστή»), το οποίο παρουσιάζει τον Απόστολο Παύλο ως σεξουαλικά ανίκανο και τον Ιησού Χριστό ως σύντροφο της Μαρίας Μαγδαληνής κυρίως, αλλά και άλλων γυναικών. Διάφοροι πιστοί διαμαρτύρονται ότι προσβάλλεται το θρησκευτικό τους συναίσθημα και ζητούν να αποσυρθεί το βιβλίο. Εξετάστε τα συνταγματικά ζητήματα που προκύπτουν. [Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών 5208/2000]

Σύγκρουση δικαιωμάτων: Σ.16§1 συγγραφέα και αναγνωστικού κοινού (ελευθερία της τέχνης) και Σ.5§1 πιστών (ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, διότι το θρησκευτικό συναίσθημα είναι στοιχείο της προσωπικότητας)

Δεν υπάρχει σύγκρουση με το Σ.13§1, διότι δεν απειλείται η θρησκευτική συνείδηση (οι πιστοί μπορούν ακόμα να πιστεύουν ό,τι θέλουν). Δεν εφαρμόζεται το Σ.14 κι αν είναι το βιβλίο έντυπο, διότι αυτός είναι απλά ένας τρόπος μεταφοράς στο κοινό του δημιουργήματος (θα ήταν το ίδιο αν γινόταν μέσω ιστοσελίδας). Εδώ εφαρμόζονται οι ειδικές προστατευτικές διατάξεις του Σ.16§1 (in dubio pro libertate).

Εδώ δεν γίνεται πρακτική εναρμόνιση. Ανεχόμαστε την προσβολή του Σ.5§1. Ο δικαστής είπε ότι η προστασία που παρέχει το Σ.16§1 καλύπτει και προσβολές του δικαιώματος της προσωπικότητας που τυχόν ενυπάρχουν στην ενάσκησή του, εφόσον δεν προσβάλλεται η αξία του ανθρώπου. Σε μια δημοκρατική κοινωνία δεν μπορούμε να δεχθούμε περιορισμό στο σε τι θα έχει πρόσβαση το αναγνωστικό κοινό. Εξάλλου, ο πιστός που θίγεται δεν είναι υποχρεωμένος να διαβάσει το βιβλίο. [Η απάντηση θα ήταν διαφορετική αν θιγόταν η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας συγκεκριμένου προσώπου, όπως στο προηγούμενο πρακτικό.] (βλ. και ΑΠ 13/1999)

[Αν το βιβλίο διαβάζοταν με μεγάφωνα κατά τη διάρκεια της θείας λειτουργίας, εκεί θα γινόταν εσκεμμένη προσβολή του θρησκευτικού συναισθήματος. Οι πιστοί θα προσβάλλονταν ακούσια.]

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 11

Στο σενάριο της ταινίας «Μέγας Αλέξανδρος», σε ορισμένες σκηνές, ο Μέγας Αλέξανδρος εμφανίζεται να έχει ομοφυλοφιλικές σχέσεις με τον παιδικό του φίλο και συμπολεμιστή Ηφαιστίωνα. Έτσι, παρουσιάζεται ως πρόσωπο που διατηρούσε ερωτικές σχέσεις και με τα δύο φύλα, δεδομένου ότι είχε παντρευτεί και τη Ρωξάννη. Πολίτες της βόρειας Ελλάδας ζητούν την απαγόρευση προβολής της ταινίας, διότι προσβάλλεται το εθνικό τους αίσθημα. Αναδείξατε τα συνταγματικά ζητήματα.[Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών 1235/2005]

Σύγκρουση δικαιωμάτων: Σ.16§1 καλλιτέχνη και αναγνωστικού κοινού (ελευθερία της τέχνης) και Σ.5§1 πολιτών (ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, διότι το εθνικό αίσθημα είναι στοιχείο της προσωπικότητας)

Η ταινία λέει ότι είναι φαντασία και δεν αποτυπώνει την ιστορική αλήθεια. Ακόμα όμως κι αν κρίνουμε ότι θίγεται το εθνικό αίσθημα, η προσβολή είναι ανεκτή. [Ως προς ομοφυλοφιλικό φιλί σε τηλεοπτική σειρά, το ΕΣΡ είπε ότι η προβολή ομοφυλοφιλικών σχέσεων δεν θίγει την τιμή κανενός, αλλά παρουσιάζει την πραγματικότητα. Οι ομοφυλοφιλικές σχέσεις υπάρχουν.]

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 12

Νόμος ορίζει τα τυπικά προσόντα που οφείλουν να πληρούν οι υποψήφιοι για την κατάληψη θέσης διευθυντή εργαστηρίου σε ΑΕΙ. Ένα από αυτά είναι η συμπλήρωση δεκαετίας ως μέλος εργαστηρίου ΑΕΙ είτε στην Ελλάδα είτε στο εξωτερικό. Ο Α, ο οποίος έχει συμπληρώσει εννέα έτη ως μέλος εργαστηρίου, υποστηρίζει ότι η εν λόγω νομοθετική διάταξη παραβιάζει την αρχή της πλήρους αυτοδιοίκησης των ΑΕΙ. Ευσταθεί ο ισχυρισμός του Α;

Εννοιολογικός προσδιορισμός Σ.16§5. Αυτοδιοίκηση (δικαίωμα), όμως υπό την εποπτεία του Κράτους (περιορισμός).

Κατά πάγια νομολογία του ΣτΕ (βλ. ενδεικτικά 519/2015), πλήρης αυτοδιοίκηση δεν σημαίνει αυτονομία. Σημαίνει εξουσία των ΑΕΙ να αποφασίζουν για τις δικές τους υποθέσεις με τα δικά τους

όργανα (π.χ. πρόγραμμα σπουδών, επιλογή προσωπικού), με τον περιορισμό όμως της κρατικής εποπτείας, δηλαδή ελέγχου νομιμότητας από κρατικό όργανο στις πράξεις των οργάνων των ΑΕΙ.

Επομένως, το ΑΕΙ μπορεί το ίδιο να επιλέξει τον διευθυντή του εργαστηρίου, ο οποίος όμως πρέπει να πληροί τα τυπικά προσόντα που ορίζει ο νόμος. Η θέσπιση τέτοιων κανόνων θα προϋπέθετε αυτονομία που δεν παραχωρήθηκε στα ΑΕΙ από το Σύνταγμα. Έλεγχος σκοπιμότητας, που απαγορεύεται, θα ήταν εν προκειμένω ο έλεγχος της επιλογής του διευθυντή ακόμα κι αν πληρούσε τα τυπικά προσόντα.

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 13

Λόγω της συχνής κατάληψης εθνικών οδών για τη διεκδίκηση διαφόρων αιτημάτων, η Κυβέρνηση αποφασίζει να καταθέσει νομοσχέδιο με το οποίο ποινικοποιεί τον αποκλεισμό των εθνικών οδών. Ειδικότερα, με το νομοσχέδιο ορίζεται ότι οι διαδηλωτές είναι ελεύθεροι να συγκεντρώνονται στις εθνικές οδούς και να τις χρησιμοποιούν ως τόπους συγκέντρωσης, όχι όμως και να τις αποκλείουν απαγορεύοντας τη διέλευση οχημάτων. Πολλές οργανώσεις διαμαρτύρονται και θεωρούν το νόμο αντισυνταγματικό. Αναδείξατε τα ζητήματα αντισυνταγματικότητας.

Περιορισμός του Σ.11§1 (συνέρχεσθαι) για λόγους δημοσίου συμφέροντος.

Ο περιορισμός είναι γενικός και αφηρημένος, διότι απαγορεύεται η διαδήλωση γενικά σε όλους. [Δεν θα ήταν γενικός και αφηρημένος αν απαγορευόταν μόνο στους αγρότες.] Δεν θίγεται ο πυρήνας του δικαιώματος, διότι μπορούν να διαδηλώσουν με άλλους τρόπους, ακόμα και να συγκεντρωθούν στις εθνικές οδούς. [Κατά άλλη άποψη, προσβάλλεται και ο πυρήνας λόγω της ποινικοποίησης μιας έκφρασης του συνέρχεσθαι.] Οι σκοποί δημοσίου συμφέροντος που εξυπηρετούνται είναι η εδραίωση της κοινωνικής ειρήνης, η ανάπτυξη της οικονομικής και κοινωνικής ζωής και η ελευθερία κίνησης (Σ.106§1, Σ.5§1, Σ.5§4).

Ως προς την αρχή της αναλογικότητας, το μέτρο δεν είναι προδήλως απρόσφορο, δηλαδή τελείως άσκοπο με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Το μέτρο δεν είναι αναγκαίο, διότι υπάρχουν άλλα ηπιότερα μέτρα (π.χ. διοικητικές κυρώσεις και όχι ποινικοποίηση, περιορισμένη διάρκεια, περιορισμός σε συγκεκριμένη λωρίδα της εθνικής οδού). Το μέτρο δεν είναι *stricto sensu* αναλογικό, διότι το κόστος (ποινικοποίηση μιας κατεξοχήν έκφρασης της δημοκρατικής αρχής) είναι μεγαλύτερο από το όφελος (ελεύθερη διέλευση στις εθνικές οδούς). Επομένως, ο περιορισμός δεν είναι συνταγματικά ανεκτός, διότι δεν σέβεται την αρχή της αναλογικότητας (Σ.25§1εδ.δ').

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 14

Ιδρύεται σωματείο με την επωνυμία «Ένωση Αξιωματικών Ενόπλων Δυνάμεων» και ως καταστατικός σκοπός σωματείου ορίζεται: α) η οργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων, διαλέξεων και συγκεντρώσεων, β) η δημιουργία ιστοσελίδας μέσω της οποίας θα ενημερώνονται τα μέλη του για τους στόχους, τους σκοπούς και τις δραστηριότητές του, γ) η συγκρότηση ειδικών επιτροπών για τη

μελέτη επιστημονικών ή άλλων θεμάτων που ενδιαφέρουν την ένωση, δ) η επαφή με τις διοικητικές αρχές, τους πολιτικούς και συνδικαλιστικούς φορείς, με στόχο την προώθηση και επίλυση των επαγγελματικών και συνδικαλιστικών προβλημάτων των Ελλήνων αξιωματικών. Απαγορεύεται ρητά στην ένωση και τα μέλη της: α) η κήρυξη και η συμμετοχή σε απεργία, β) η συμμετοχή των μελών της σε κάθε είδους εκδηλώσεις πολιτικών ή συνδικαλιστικών οργανώσεων, γ) η προσχώρηση των μελών της ως μελών άλλων επαγγελματικών οργανώσεων.

Το αρμόδιο δικαστήριο αρνείται την εγγραφή του σωματείου στα οικεία βιβλία με την αιτιολογία ότι δεν υπάρχει ειδικός νόμος που να επιτρέπει την ίδρυσή του.

Ερωτάται: **1)** Είναι συνταγματικώς ανεκτή η ίδρυση του εν λόγω σωματείου; **2)** Είναι βάσιμη η αιτιολογία του οικείου δικαστηρίου; [ΑΠ 3/2012]

1) Εδώ ζητείται η ερμηνεία των σχετικών συνταγματικών διατάξεων, ώστε να διευκρινιστεί ποιοι είναι οι φορείς των αντίστοιχων δικαιωμάτων. Καλούνται σε εφαρμογή το Σ.12§1 και το Σ.23§1. Σε κανένα από τα δύο δεν φαίνεται ότι οι Έλληνες αξιωματικοί δεν είναι φορείς των δικαιωμάτων αυτών και ότι βρίσκονται εκτός της συνταγματικής προστασίας (δεν θεσπίζεται ειδικός περιορισμός).

Όπου το Σύνταγμα θέλησε να θέσει περιορισμούς σε αυτή την κατηγορία πολιτών που βρίσκονται σε ηθελημένη ειδική κυριαρχική σχέση / ειδική σχέση εξουσίσεως με το Κράτος, το έκανε (περιοριστικά, συσταλτική ερμηνεία):

- Σ.29§3 κομματική ουδετερότητα
- Σ.56§§1,3-4 κωλύματα εκλογιμότητας
- Σ.96§§4-5 υπαγωγή στη δικαιοδοσία των στρατιωτικών δικαστηρίων
- Σ.23§2εδ.β' απαγόρευση απεργίας

2) Σύμφωνα με το Σ.12§1, απαγορεύεται η εξάρτηση από προηγούμενη άδεια, ακόμα και δικαστικής αρχής. Η διατύπωση «τηρώντας τους νόμους του Κράτους» δεν εννοεί ότι χρειάζεται ειδικός νόμος που να επιτρέπει την ίδρυση σωματείου σε συγκεκριμένη κατηγορία πολιτών, αλλά ότι πρέπει να τηρούνται τα συνταγματικά όρια και οι κανόνες δημόσιας τάξης. Η εγγραφή στα οικεία βιβλία είναι κάτι εντελώς τυπικό. Το δικαστήριο προβαίνει μόνο σε έλεγχο νομιμότητας και όχι σκοπιμότητας. Εν προκειμένω, το καταστατικό του σωματείου επαναλαμβάνει τις συνταγματικές προβλέψεις.

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 15

Με απόφασή του, ο Αρχηγός του Πυροσβεστικού Σώματος (Π.Σ.) απαγορεύει στις συνδικαλιστικές οργανώσεις του Π.Σ. την ανάρτηση ενημερώσεων ή αιτημάτων σχετικών με το σώμα σε οποιοδήποτε σημείο των πυροσβεστικών σταθμών. Είναι συνταγματικώς ανεκτή η εν λόγω απόφαση;

Περιορισμός του Σ.23§1 (συνδικαλιστική ελευθερία), διότι τίθεται από διοικητικό όργανο. Ο Αρχηγός του Π.Σ. είναι μονοπρόσωπη διοικητική αρχή. Όπως και παραπάνω, δεν τίθεται ειδικός περιορισμός στη διάταξη αυτή για τους πυροσβέστες, και επομένως είναι φορείς του δικαιώματος.

Ο περιορισμός είναι γενικός και αφηρημένος, διότι αναφέρεται σε όλους τους πυροσβεστικούς σταθμούς. Θίγεται ο πυρήνας του δικαιώματος, διότι απαγορεύεται απόλυτα στους πυροσβέστες η έκφραση των αιτημάτων τους (βλ. και Σ.23§1 «ανεμπόδιστη άσκηση»). [Κατ'άλλη άποψη, δεν θίγεται, διότι υπάρχουν άλλοι τρόποι άσκησης π.χ. αναρτήσεις στο διαδίκτυο ή να μοιράζουν φυλλάδια.]

Ακόμα κι αν δεχθούμε ότι δεν θίγεται ο πυρήνας, και πάλι δεν υπάρχει κάποιος δημόσιος σκοπός που εξυπηρετείται εν προκειμένω. Ακόμα κι αν δεχθούμε ότι υπάρχει δημόσιος σκοπός (π.χ. δημόσια τάξη και ασφάλεια), ο περιορισμός δεν είναι σύμφωνος με την αρχή της αναλογικότητας. Είναι προδήλως απρόσφορος (έλλειψη αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ μέτρου και σκοπού), μη αναγκαίος (υπάρχουν ηπιότερα μέτρα, π.χ. θα μπορούσε να επιτραπεί ανάρτηση σε ένα σημείο) και μη αναλογικός *stricto sensu* (το κόστος είναι μεγαλύτερο από το όποιο όφελος).

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 16

Με απόφασή του, ο Υπουργός Υγείας παύει τα διοικητικά συμβούλια όλων των ιατρικών συλλόγων της χώρας και τα αντικαθιστά επ'αόριστον με διοικούσες επιτροπές. Ως αιτιολογία προβάλλει ότι στην πρόσφατη πανδημία δεν εξέδωσαν επαρκείς οδηγίες για την ασφαλή λειτουργία των ιδιωτικών ιατρείων. Είναι συνταγματικώς ανεκτή η εν λόγω απόφαση;

Οι ιατρικοί σύλλογοι, όπως και οι δικηγορικοί, είναι ΝΠΔΔ σωματειακού χαρακτήρα. Προβλέπεται υποχρεωτική εγγραφή των ασκούντων το ιατρικό ή δικηγορικό επάγγελμα αντίστοιχα. Αυτό αποτελεί συνταγματικά θεμιτό περιορισμό του Σ.12§1 (ίσως και του Σ.5§1) ως προς την μη υποχρέωση εγγραφής σε σωματείο (που προκύπτει εξ αντιδιαστολής από τη διάταξη, και σύμφωνα με το ΕΔΔΑ), διότι πρόκειται για επαγγέλματα που επιδιώκουν σκοπούς δημοσίου συμφέροντος (προστασία της υγείας των πολιτών και εύρυθμη απονομή της δικαιοσύνης αντίστοιχα).

[Κατά τον Βλαχόπουλο, για τα ΝΠΔΔ σωματειακού χαρακτήρα δεν εφαρμόζεται το Σ.12 γιατί εκεί χρειάζεται οικειοθελής ελεύθερη συνένωση, ενώ η σύσταση αυτών προβλέπεται από το νόμο.]

Περιορισμός του αυτοδιοίκητου των ιατρικών συλλόγων. Ο περιορισμός είναι γενικός και αφηρημένος, διότι αφορά όλους τους ιατρικούς συλλόγους. Θίγεται όμως ο πυρήνας του δικαιώματος του αυτοδιοίκητου των ιατρικών συλλόγων, διότι η αντικατάσταση των Δ.Σ. γίνεται επ'αόριστον και δεν προβλέπονται εκλογές. Η κρίση ότι δεν εξέδωσαν επαρκείς οδηγίες αποτελεί έλεγχο σκοπιμότητας και όχι νομιμότητας.

Ακόμα κι αν δεχθούμε ότι δεν θίγεται ο πυρήνας (π.χ. αν ο περιορισμός δεν προβλεπόταν επ'αόριστον) και ότι εξυπηρετείται ο δημόσιος σκοπός της προστασίας της υγείας, θίγεται η αρχή της αναλογικότητας. Δεν υπάρχει προσφορότητα, διότι ο περιορισμός είναι προδήλως απρόσφορος (δεν υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ του περιορισμού και της προστασίας της υγείας). Δεν υπάρχει ούτε αναγκαιότητα αφού υπήρχαν ηπιότερα μέτρα (π.χ. εντολή να εκδώσουν οδηγίες). Δεν υπάρχει ούτε *stricto sensu* αναλογικότητα, διότι το κόστος (πλήξη αυτοδιοίκητου) είναι μεγαλύτερο του οφέλους.

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 17

Με νόμο ορίζεται ότι: α) σε όλα τα νοσοκομεία του ΕΣΥ καθιερώνεται η υποχρέωση αναγραφής στη συνταγογράφηση της δραστικής ουσίας του φαρμάκου, και β) όλοι οι ιατροί (και οι ιδιώτες) θα συνταγογραφούν κάνοντας αποκλειστικά χρήση της χημικής ονομασίας των φαρμάκων των δέκα μεγαλύτερων σε κατανάλωση δραστικών ουσιών για τις οποίες υπάρχουν φάρμακα με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και γενόσημα, εξαιρουμένων αυτών για τις χρόνιες παθήσεις. Αναδείξατε τα ζητήματα αντισυνταγματικότητας. [ΟλΣτΕ 3802/2014]

Περιορισμός του Σ.5§1 (επαγγελματική ελευθερία ιατρών) και του Σ.21§3 (υγεία ασθενών).

Ως προς το Σ.21§3: Γενικός και αφηρημένος περιορισμός, διότι αφορά όλους τους ασθενείς. Δεν θίγεται ο πυρήνας του δικαιώματος, διότι οι ασθενείς εξακολουθούν να παίρνουν φάρμακα. [Ο περιορισμός αυτός δεν σημαίνει ότι ο ασθενής δεν μπορεί να πάρει κάποιο άλλο φάρμακο, απλά δεν καλύπτεται από τα ασφαλιστικά ταμεία και θα πρέπει να το πληρώσει ο ίδιος.] Ο δημόσιος σκοπός που εξυπηρετείται είναι η διάσωση των ασφαλιστικών ταμείων (Σ.22§5), ώστε να συνεχίζουν να υπάρχουν και να παρέχουν κοινωνική ασφάλιση. Εξοικονομούνται πόροι γιατί τα γενόσημα είναι πιο φθηνά. Έτσι εξυπηρετείται εμμέσως και το δικαίωμα στην υγεία (Σ.21§3). [Εδώ δηλαδή το δικαίωμα που περιορίζεται αποτελεί παράλληλα και δημόσιο σκοπό. Φαίνεται και η σχέση μεταξύ κοινωνικών δικαιωμάτων και διαθέσιμων κρατικών πόρων.] Αρχή αναλογικότητας:

- Προσφορότητα: Όχι προδήλως απρόσφορο μέτρο (αιτιώδης σύνδεσμος: λιγότερες δαπάνες – περισσότερα χρήματα για τα ασφαλιστικά ταμεία).
- Αναγκαιότητα: το ΣτΕ έκρινε ότι ήταν αναγκαίο το μέτρο διότι δεν υπήρχαν ηπιότερα (πριν είχε θεσπιστεί η ρύθμιση της ηλεκτρονικής συνταγογράφησης, αλλά δεν ήταν αρκετό για να σωθούν τα ασφαλιστικά ταμεία) – επίσης εξαιρέθηκαν οι χρόνιες παθήσεις και δόθηκαν και τα 10 μεγαλύτερα σε κατανάλωση – κατά άλλη άποψη πάντως υπήρχαν ηπιότερα μέτρα (π.χ. να δίνονταν τα 20 μεγαλύτερα σε κατανάλωση ή να εξαιρούνταν κι άλλες παθήσεις)
- Εν στενή εννοία αναλογικότητα: το όφελος είναι η διάσωση ταμείων, ενώ το κόστος είναι οι άγνωστες συνέπειες των γενοσήμων μακροπρόθεσμα στην υγεία των πολιτών (αμφισβητείται ακόμα το αν τα γενόσημα είναι το ίδιο αποτελεσματικά με τα ονομαστικά φάρμακα) – βέβαια το ΣτΕ έθεσε και ασφαλιστικές δικλίδες, π.χ. ελέγχους των γενοσήμων – και οι δύο απόψεις

Ως προς το Σ.5§1: Γενικός και αφηρημένος περιορισμός, διότι αφορά όλους τους ιατρούς. Δεν θίγεται ο πυρήνας του δικαιώματος. Οι ιατροί συνεχίζουν να συνταγογραφούν όλες τις δραστικές ουσίες και έχουν και μια λίστα επιλογών. Και εδώ εξυπηρετείται ο δημόσιος σκοπός της διάσωσης των ασφαλιστικών ταμείων (Σ.22§5) και κατ'επέκταση της υγείας (Σ.21§3). Αρχή αναλογικότητας:

- Όχι προδήλως απρόσφορο μέτρο (υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος)
- Αναγκαίο μέτρο (και αντίθετη άποψη, βλ. παραπάνω)
- Εν στενή εννοία αναλογικό μέτρο (το όφελος, δηλαδή η διάσωση των ασφαλιστικών ταμείων, είναι μεγαλύτερο του κόστους, δηλαδή του περιορισμού της επιλογής των ιατρών να συνταγογραφούν όποιο φάρμακο θέλουν)

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 18

Νόμος ορίζει ότι κατά τις πανελλήνιες εισαγωγικές εξετάσεις, κάθε ΑΕΙ θα επιφυλάσσει το 10% των θέσεων σε αθλητές οι οποίοι θα έχουν λάβει κάποια διάκριση έως την έβδομη θέση σε αθλητική διοργάνωση ευρωπαϊκού τουλάχιστον βεληνικού. Η ίδια αυτή κατηγορία μαθητών θα επωφελείται και μίας προσαύξησης της τάξης του 15% στα μόρια που θα έχουν ήδη επιτύχει. Μαθητής, ο οποίος δεν εισήχθη στη Νομική Σχολή Κομοτηνής παρά το γεγονός ότι είχε μεγαλύτερο αριθμό μορίων από αυτών που πέτυχαν οι αθλητές πριν την προσαύξηση, παραπονείται για αντισυνταγματικότητα της ρύθμισης. Ευσταθεί ο ισχυρισμός του μαθητή; Και αν ναι, πώς θα μπορούσε να θεμελιωθεί η αντισυνταγματικότητα της ρύθμισης; [ΟλΣτΕ 686/2018 για μη εισαγωγή σε Ιατρική Σχολή]

Πρόκειται για ζήτημα σχετικό με την αρχή της ισότητας (Σ.4§1). Η ρύθμιση αφορά όμοιες καταστάσεις, συγκεκριμένα μαθητές που θέλουν να εισαχθούν σε ΑΕΙ. Για μια κατηγορία μαθητών όμως προβλέπεται απόκλιση από τη βασική ρύθμιση. Η ανόμοια μεταχείριση συνίσταται στο ότι οι αθλητές έχουν παραπάνω προνόμια (θέσεις ειδικά για αυτούς, προσαύξηση μορίων). Επομένως προχωράμε στον έλεγχο συνταγματικότητας της απόκλισης.

Εδώ παραβιάζεται και η αρχή της αξιοκρατίας στον ιδιωτικό τομέα (Σ.5§1). Εισάγονται προνόμια μη ακαδημαϊκά. [Αντίθετα, το βάρος που τίθεται στους υποψήφιους φοιτητές αγγλικής φιλολογίας να εξεταστούν και στα αγγλικά αποτελεί ακαδημαϊκό κριτήριο και άρα δεν παραβιάζεται η αρχή της αξιοκρατίας.]

Περιορισμός στην πρόσβαση στα ΑΕΙ (Σ.16§2). Γενικός και αφηρημένος χαρακτήρας. Δεν θίγεται ο πυρήνας του δικαιώματος των μαθητών που δεν έχουν προνόμιο, διότι δεν αποκλείονται από την εισαγωγή στα ΑΕΙ οι μη αθλητές. [Θα θιγόταν αν το ποσοστό των αθλητών ήταν 80% ή αν εισάγονταν προνομιακά όλοι όσοι ασκούν ένα άθλημα.] Ο δημόσιος σκοπός που εξυπηρετείται είναι η προαγωγή και ενθάρρυνση του αθλητισμού (Σ.16§9). Αρχή αναλογικότητας:

- Όχι προδήλως απρόσφορο μέτρο (αιτιώδης σύνδεσμος π.χ. περισσότερος ελεύθερος χρόνος για ενασχόληση με τον αθλητισμό)
- Όχι αναγκαίο (υπήρχαν ηπιότερα μέτρα π.χ. όχι όλα τα προνόμια μαζί, μικρότερο ποσοστό προσαύξησης μορίων, λιγότερες θέσεις για αθλητές, μέχρι 3^η και όχι 7^η θέση, μόνο για εισαγωγή σε αθλητικές σχολές)
- Εν στενή εννοία αναλογικό μέτρο (μεγαλύτερο το κόστος, η διάκριση δηλαδή μέσα στο πολύ αυστηρό σύστημα των πανελλήνιων, από το όφελος, δηλαδή την ευκολότερη εισαγωγή των αθλητών ώστε να προάγεται ο αθλητισμός)

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 19

Κρατούμενοι στις δικαστικές φυλακές επαρχιακής πόλης που επιθυμούν να προσεύχονται, διαμαρτύρονται διότι, ενώ υπάρχει ναός χριστιανικής θρησκείας εντός των φυλακών, δεν υπάρχει αντίστοιχος χώρος λατρείας της δικής τους θρησκείας, παρά το ότι αποτελούν την πλειονότητα των κρατουμένων. Ζητούν να διαμορφωθεί αντίστοιχος χώρος λατρείας, διαφορετικά να τους επιτραπεί να προσεύχονται σε άδεια αίθουσα των φυλακών. Επίσης, διαμαρτύρονται διότι, ενώ η φυλακή έχει χωρητικότητα 300 κρατουμένων, κρατούνται σε αυτήν 700 άτομα και ζητούν την αποσυμφόρμή της.

Τα όργανα των φυλακών απορρίπτουν τα αιτήματα και ορίζουν ότι η απόφασή τους είναι αμετάκλητη, μη δεκτική προσφυγής σε δικαστήριο. Ιδιωτικός τηλεοπτικός σταθμός παρουσιάζει με εκτενές ρεπορτάζ το ζήτημα και σε σχολιασμό λαμβάνει θέση υπέρ του αιτήματος των κρατουμένων σχετικά με τον χώρο λατρείας. Άλλος ιδιωτικός τηλεοπτικός σταθμός, αντίθετα, παραποιεί τα γεγονότα και σε σχολιασμό τάσσεται κατά. Το ΕΣΡ επιβάλλει κυρώσεις σε αμφότερους τους σταθμούς με την αιτιολογία ότι λαμβάνουν θέση στο ζήτημα και απαγορεύει αναπαραγωγή των σχολιασμών από τους ίδιους τηλεοπτικούς σταθμούς. Αναπτύζτε τα ζητήματα θεμελιωδών δικαιωμάτων που ανακύπτουν.

Το Κράτος μπορεί να παραβιάσει δικαιώματα και όταν απέχει (δεν κάνει τίποτα), ενώ έπρεπε να δράσει. Ζητήματα περιορισμών δικαιωμάτων.

Ως προς τον χώρο λατρείας:

- Παραβίαση δικαιώματος στη θρησκευτική λατρεία (Σ.13§2). Θίγεται ο πυρήνας του δικαιώματος, διότι δεν τους επιτρέπεται να λατρεύουν πουθενά (ούτε σε άδεια αίθουσα).
- Παραβίαση Σ.13§2 σε συνδυασμό με Σ.4§1, διότι το Σ.13§2 των χριστιανών δεν παραβιάζεται. Δεν υπάρχει σκοπός δημοσίου συμφέροντος που να δικαιολογεί αυτή τη διαφορετική μεταχείριση, ενώ οι αιτούντες αποτελούν και την πλειονότητα.

Ως προς το αίτημα για αποσυμφόρηση:

- Παραβίαση του δικαιώματος στην υγεία (Σ.21§1) και της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας (Σ.5§1). Θίγεται ο πυρήνας των δικαιωμάτων, διότι πρόκειται για υπερδιπλάσιο αριθμό κρατουμένων.
- Μπορεί να υποστηριχθεί και παραβίαση της αξίας του ανθρώπου (Σ.2§1), εφόσον βέβαια οι συνθήκες είναι τέτοιες που καταλήγουν να ισοδυναμούν με εξευτελιστική και απάνθρωπη μεταχείριση (το ΕΔΔΑ το έχει δεχθεί σε αντίστοιχη περίπτωση).
- [Αν αντί για 700 ήταν 400 κρατούμενοι (δηλαδή +100) ίσως να μη θιγόταν ο πυρήνας, αλλά θα σταματούσαμε εδώ λόγω έλλειψης δημοσίου σκοπού. Δεν μπορεί να υποστηριχθεί η ύπαρξη δημοσιονομικού συμφέροντος, διότι το μέτρο δεν λαμβάνεται για τη σωτηρία του Κράτους, ούτε επίκειται κατάρρευσή του.]

Ως προς το αμετάκλητο της απόφασης:

- Παραβίαση του δικαιώματος δικαστικής προστασίας (Σ.20§1). Θίγεται ο πυρήνας, διότι δεν επιτρέπεται καθόλου προσφυγή στο δικαστήριο.

Ως προς τις κυρώσεις του ΕΣΡ:

- Παραβίαση του δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης των τηλεοπτικών σταθμών (Σ.20§2). Θίγεται ο πυρήνας, διότι δεν κλήθηκε κανένας ποτέ.
- Εννοιολογικός προσδιορισμός Σ.15§2 (απαιτεί αντικειμενική μετάδοση ειδήσεων με ίσους όρους). Το ΕΣΡ επανέφερε την κατάσταση σε αυτό που κατά την άποψή του προβλέπει το Σύνταγμα. Ο δεύτερος σταθμός όντως παραβίασε τη διάταξη, διότι παραποίησε τα γεγονότα. Για τον πρώτο σταθμό όμως το ΕΣΡ βγήκε εκτός των ορίων που προβλέπει η διάταξη, επομένως πρόκειται πλέον για περιορισμό δικαιώματος και όχι για προσδιορισμό. Παραβιάστηκε, λοιπόν, το Σ.14§1 (ελευθερία της έκφρασης) του δεύτερου σταθμού.
- Παραβίαση του ατομικού δικαιώματος του κοινού για πληροφόρηση (Σ.5Α).

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 20

Τα μέλη του ροκ συγκροτήματος Α εισέρχονται αιφνιδιαστικά σε εκκλησία την ώρα της θείας λειτουργίας και, επικαλούμενοι την ελευθερία της τέχνης, διακόπτουν τη λειτουργία και δίνουν συναυλία εναντίον των αρχιερέων. Η αστυνομία επεμβαίνει και διαλύει τη συναυλία. Ερωτάται: **α)** Είναι συνταγματική η διάλυση της συναυλίας; **β)** Θα άλλαζε η απάντηση εάν η συναυλία είχε ως σκοπό την ευαισθητοποίηση των πιστών για τα παιδιά της Αφρικής; **γ)** Θα άλλαζε η απάντηση εάν το συμβάν λάμβανε χώρα σε ώρες που δεν πραγματοποιείται θεία λειτουργία; **δ)** Θα ήταν συνταγματικά επιτρεπτό να τιμωρηθούν τα μέλη του συγκροτήματος για το υποτιθέμενο ποινικό αδίκημα της εξύβρισης αρχιερέων;

α) Σύγκρουση δικαιωμάτων Σ.13§2 (θρησκευτική λατρεία) και Σ.16§1 (ελευθερία της τέχνης). Δεν χωρεί στάθμιση, διότι η λειτουργία διακόπηκε πλήρως και άρα θίγεται ο πυρήνας του Σ.13§2.

Σύγκρουση δικαιωμάτων Σ.5§1 αρχιερέων (ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας) και Σ.16§1 (ελευθερία της τέχνης). Οι αρχιερείς δεν είναι δημόσια πρόσωπα, αλλά απλοί πολίτες. Επομένως δεν είναι δεκτικοί προσβολής. Με την εξύβρισή τους θίγεται ο πυρήνας του Σ.5§1. [Κατά μια νομολογία, όμως, οι αρχιερείς λόγω του ηθικού τους φορτίου είναι δημόσια πρόσωπα, αλλά αυτό αφορά κυρίως την ιδιωτική τους ζωή (Σ.9§1).]

Δυνητικά σύγκρουση Σ.2§1 αρχιερέων (αξία του ανθρώπου) και Σ.16§1 (ελευθερία της τέχνης), αν η εξύβριση ήταν τόσο έντονη που προσβάλλει την αξία των αρχιερέων. Σε μια τέτοια περίπτωση, δεν χωρεί στάθμιση, διότι το Σ.2§1 δεν είναι δεκτικό κανενός περιορισμού.

β) Ως προς τους αρχιερείς θα άλλαζε η απάντηση διότι δεν υπάρχει εξύβριση, και άρα δεν θα θιγόταν το Σ.5§1 και το Σ.2§1. Εδώ εφαρμόζεται και το Σ.11§1 (συνέρχεσθαι) για το συγκρότημα, διότι η συναυλία μεταδίδει μήνυμα. Δεν αλλάζει η απάντηση ως προς το Σ.13§2, διότι πάλι θίγεται ο πυρήνας του λόγω πλήρους παρεμπόδισης της λειτουργίας.

γ) Πάλι υπάρχει σύγκρουση μεταξύ Σ.13§2 (η εκκλησία είναι χώρος λατρείας) και Σ.16§1, αλλά δεν θίγεται ο πυρήνας του πρώτου (δεν διακόπτεται η λειτουργία) και άρα χωρεί στάθμιση. Η συναυλία θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί, αλλά με την άδεια των πιστών ή της εκκλησίας. Θίγεται και το Σ.5§1 εφόσον εξυβρίζονται οι αρχιερείς.

δ) Η ερώτηση που τίθεται είναι αν αυτός ο νόμος (που θεωρούμε ότι υπάρχει) εφαρμόζεται και όταν ασκείται η ελευθερία της τέχνης. Το Σ.16§1 είναι ανεπιφύλακτο δικαίωμα, όμως δεν γίνεται στο όνομα της τέχνης να προσβάλλονται συνταγματικά δικαιώματα άλλων, όπως το Σ.5§1 και το Σ.2§1. Επομένως, θα μπορούσαν να τιμωρηθούν με τον νόμο αυτό.